บทที่ 5
สภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกร

สภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรในระดับครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์จากเหมืองฝายและการจัดการลุ่มน้ำแม่วาง อันได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การถือครองและการใช้ที่ดิน การผลิตเกษตร ทรัพย์สิน-หนี้สินและอื่นๆ ในปีการผลิต 2542/43 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจเนื่องจากระบบเหมืองฝายและการจัดการน้ำระดับลุ่มน้ำ ได้กล่าวถึงในบทที่ 5 นี้

5.1 ข้อมูลทั่วไป

5.1.1 หัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนเกษตรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 88.35) มีอายุระหว่าง 46 - 65 ปี (ร้อยละ 57.13) มีการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 (ร้อยละ 92.42) และมีความสามารถในการอ่านเขียนได้ดี (ร้อยละ 94.58)

ในส่วนของการเป็นสมาชิกองค์กรท้องถิ่นหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกองค์กรท้องถิ่น (ร้อยละ 61.71) โดยมีหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกองค์กรท้องถิ่น อันได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและอาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 28.00 และ 8.94 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านมีเพียงร้อยละ 0.81 และ 0.55 ตามลำดับ (ตาราง 5.1)

ตาราง 5.1 : ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153
เพศ (ร้อยละ[1/])			
ชาย	91.21	85.48	88.35
หญิง	8.79	14.52	11.66
อายุ (ร้อยละ[1/])			
25 - 45 ปี	34.07	30.65	32.36
46 - 65 ปี	62.64	51.61	57.13
มากกว่า 65 ปี ขึ้นไป	3.30	17.74	10.52
การศึกษา (ร้อยละ[1/])			
ไม่ได้ศึกษา	0.00	1.61	0.81
ป.1 – ป.6	94.51	90.32	92.42
มัธยมต้น	3.30	1.61	2.46
สูงกว่ามัธยมต้น	2.20	6.45	4.33
ความสามารถในการอ่านเขียนปัจจุบัน (ร้อยละ[1/])			
อ่านเขียนได้บ้าง	4.40	6.45	5.43
อ่านเขียนได้ดี	95.60	93.55	94.58
การเป็นสมาชิกองค์กรท้องถิ่น (ร้อยละ[1/])			
ไม่เป็นสมาชิก	63.74	59.68	61.71
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	0.00	1.61	0.81
กรรมการหมู่บ้าน	1.10	0.00	0.55
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	28.57	27.42	28.00
อาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน	6.59	11.29	8.94

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.1.2 ครัวเรือน

1) ขนาดครัวเรือนและแรงงานครัวเรือน

ครัวเรือนเกษตรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.63 คนต่อครัวเรือนโดยร้อยละ 51.40 และ 48.60 เป็นสมาชิกเพศชายและเพศหญิง ตามลำดับ สำหรับสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 14 - 60 ปี มีจำนวนเฉลี่ยเท่ากับ 2.78 คนต่อครัว

เรือน คิดเป็นร้อยละ 76.44 และสมาชิกที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวนเฉลี่ย 0.36 คนต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.89 ส่วนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี มีจำนวนเฉลี่ยเท่ากับ 0.50 คนต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.67 (ตาราง 5.2)

สำหรับขนาดแรงงานของครัวเรือนพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง มีแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย 2.78 คนทำงานต่อครัวเรือน เป็นแรงงานนอกการเกษตรเฉลี่ย 0.93 คนทำงานต่อครัวเรือน (ร้อยละ 33.81) และเป็นแรงงานในการเกษตรเฉลี่ย 1.82 คนทำงานต่อครัวเรือน (ร้อยละ 66.19) โดยเป็นแรงงานในการเกษตรเต็มเวลาและครึ่งเวลาเฉลี่ย 1.75 และ 0.07 คนทำงานต่อครัวเรือน ตามลำดับ (ตาราง 5.3)

2) การศึกษาของสมาชิกครัวเรือน

ในส่วนของการศึกษาของสมาชิกครัวเรือนมีสมาชิกที่อยู่ในวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 8 - 15 ปีร้อยละ 7.52 โดยทั้งหมดกำลังศึกษาในการศึกษาภาคบังคับคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาต้น มีสมาชิกอายุ 15 ปีขึ้นไปร้อยละ 6.30 ของสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด กำลังศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับคือ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 2.80) และสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 3.50) และมีสมาชิกอายุ 15 ปีขึ้นไปที่จบการศึกษาแล้วร้อยละ 75.52 โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.74) จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รองลงมา จบการศึกษาชั้นมัธยมต้น ชั้นมัธยมปลายและสูงกว่ามัธยมปลายร้อยละ 8.74 5.07 และ 2.97 ตามลำดับ ส่วนสมาชิกครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวนเพียงร้อยละ 3.15 (ตาราง 5.4)

3) อาชีพและการตัดสินใจทำการเกษตรของครัวเรือน

เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.54) ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก สำหรับอีกร้อยละ 10.46 ประกอบอาชีพนอกการเกษตรอันได้แก่ รับจ้าง ค้าขายและงานประจำเป็นอาชีพหลัก ในส่วนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลักและจะมีอาชีพรองควบคู่ไปด้วย อาชีพรองที่สำคัญ ได้แก่ อาชีพรับจ้างในการเกษตร รับจ้างนอกการเกษตร ค้าขาย งานประจำและก่อสร้างร้อยละ 26.80 22.22 20.26 11.11 และ 9.15 ตามลำดับ (ตาราง 5.5)

สำหรับการตัดสินใจทำการเกษตรของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจทำการเกษตรร้อยละ 83.01 ส่วนวิธีการตัดสินใจทำการเกษตรของครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 57.52 หัวหน้าครัวเรือนจะหารือกับสมาชิกที่สำคัญ การตัดสินใจหัวหน้าครัวเรือนดำเนิน

การตัดสินใจเองและสมาชิกครัวเรือนที่เป็นผู้ใหญ่ทุกคนออกเสียงมีร้อยละ 32.03 และ 10.46 ตามลำดับ (ตาราง 5.6)

ตาราง 5.2 : ขนาดครัวเรือนและจำนวนสมาชิกครัวเรือนจำแนกตามเพศและอายุในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	ขนาดครัวเรือน (คน/คค.)	จำนวนสมาชิกครัวเรือน (คน/คค.)				
			เพศ		อายุ		
			ชาย	หญิง	< 14ปี	14 – 60 ปี	> 60 ปี
ต้นน้ำ	91	3.55	1.91	1.64	0.41	2.94	0.20
		(100.00)	(51.18)	(48.82)	(11.46)	(82.97)	(5.57)
ท้ายน้ำ	62	3.76	1.94	1.82	0.63	2.53	0.60
		(100.00)	(51.72)	(48.71)	(16.74)	(67.38)	(15.88)
ลุ่มน้ำ	153	3.63	1.92	1.71	0.50	2.78	0.36
		(100.00)	(51.40)	(48.60)	(13.67)	(76.44)	(9.89)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

ตาราง 5.3 : ขนาดครัวเรือนและขนาดแรงงานครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	ขนาดครัวเรือน (คน/คค.)				ขนาดแรงงานครัวเรือน (คนทำงาน/คค.)				
		รวม	< 14 ปี	14 - 60 ปี	> 60 ปี	นอกเกษตร	ในการเกษตร			รวม
							เต็มเวลา	ครึ่งเวลา	รวม	
ต้นน้ำ	91	3.55	0.41	2.94	0.20	0.99	1.96	0.01	1.97	2.96
		(100.00)	(11.46)	(82.97)	(5.57)	(33.46)			(66.57)	(100.00)
ท้ายน้ำ	62	3.76	0.63	2.53	0.60	0.84	1.45	0.15	1.60	2.44
		(100.00)	(16.74)	(67.38)	(15.88)	(34.44)			(65.56)	(100.00)
ลุ่มน้ำ	153	3.63	0.50	2.78	0.36	0.93	1.75	0.07	1.82	2.75
		(100.00)	(13.67)	(76.44)	(9.89)	(33.81)			(66.19)	(100.00)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

ตาราง 5.4 : การศึกษาของสมาชิกครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	สมาชิกครัวเรือนทั้งหมด [1/]	สมาชิกครัวเรือน [1/]												
		อายุต่ำกว่า 8 ปี	อายุ 8 - 15 ปี กำลังศึกษา			อายุ 15 ปี ขึ้นไป กำลังศึกษา			อายุ 15 ปี ขึ้นไป จบการศึกษา					ไม่ได้ศึกษา
			รวม	ป. 1-6	ม. ต้น	รวม	ม. ปลาย	สูงกว่า ม.ปลาย	รวม	ป. 1-6	ม. ต้น	ม. ปลาย	สูงกว่า ม.ปลาย	
ต้นน้ำ	3.73	0.22	0.27	0.13	0.14	0.24	0.10	0.14	2.88	2.27	0.26	0.23	0.11	0.11
	(100.00)	(5.90)	(7.37)	(3.54)	(3.83)	(6.49)	(2.65)	(3.83)	(77.29)	(61.06)	(7.08)	(6.19)	(2.95)	(2.95)
ท้ายน้ำ	3.76	0.37	0.29	0.23	0.06	0.23	0.11	0.11	2.74	2.08	0.42	0.13	0.11	0.13
	(100.00)	(9.87)	(7.73)	(6.01)	(1.72)	(6.01)	(3.00)	(3.00)	(72.96)	(55.36)	(11.16)	(3.43)	(3.00)	(3.43)
ลุ่มน้ำ	3.74	0.28	0.28	0.17	0.11	0.24	0.10	0.13	2.82	2.20	0.33	0.19	0.11	0.12
	(100.00)	(7.52)	(7.52)	(4.55)	(2.97)	(6.30)	(2.80)	(3.50)	(75.52)	(58.74)	(8.74)	(5.07)	(2.97)	(3.15)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] คนต่อครัวเรือน

( ) ร้อยละของสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด

ตาราง 5.5 : อาชีพหลักและอาชีพรองของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

หน่วย : ครัวเรือน

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด	อาชีพหลัก				อาชีพรอง [1/]				
		นอกการเกษตร			เกษตร	รับจ้าง		ค้าขาย	งานประจำ	ก่อสร้าง
		รับจ้าง	ค้าขาย	งานประจำ		เกษตร	นอกเกษตร			
ต้นน้ำ	91	1	2	5	83	22	18	21	12	10
	(100.00)	(1.10)	(2.20)	(5.49)	(91.21)	(24.17)	(19.78)	(23.08)	(13.19)	(10.98)
ท้ายน้ำ	62	2	3	3	54	19	16	10	5	4
	(100.00)	(3.23)	(4.84)	(4.84)	(87.10)	(30.65)	(25.81)	(16.13)	(8.06)	(6.45)
ลุ่มน้ำ	153	3	5	8	137	41	34	31	17	14
	(100.00)	(1.96)	(3.27)	(5.23)	(89.54)	(26.80)	(22.22)	(20.26)	(11.11)	(9.15)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] อาชีพรองของครัวเรือนที่มีอาชีพหลักเกษตร

( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

ตาราง 5.6 : การตัดสินใจทำการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153
ผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินในทำการเกษตร (ร้อยละ[1/])			
หัวหน้าครัวเรือน	82.42	83.87	83.01
คู่สมรส	17.58	14.52	16.34
บิดา/มารดา	0.00	1.61	0.65
วิธีการตัดสินใจทำการเกษตร(ร้อยละ[1/])			
ผู้นำตัดสินใจเอง	32.97	30.65	32.03
ผู้นำหารือกับสมาชิกที่สำคัญ	60.44	53.23	57.52
สมาชิกครัวเรือน (ผู้ใหญ่) ทุกคนออกเสียง	6.59	16.13	10.46

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.2 การถือครองและการใช้ที่ดิน

5.2.1 ขนาดเนื้อที่ถือครอง

ขนาดเนื้อที่ถือครองจำแนกตามลักษณะการใช้ที่ดินของเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง ที่ดินถือครองใช้ประโยชน์ด้วยตนเองมีขนาดเฉลี่ย 8.81 ไร่ต่อครัวเรือน โดยจำแนกเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย 0.44 และ 8.37 ไร่ต่อครัวเรือน ในส่วนพื้นที่การเกษตรจำแนกเป็นที่ดินในพื้นที่เหมืองฝายเฉลี่ย 8.00 ไร่ต่อครัวเรือน โดยใช้ประโยชน์เป็นที่นา (ร้อยละ 51.00) และที่สวน (ร้อยละ 49.00) และเป็นที่ดินนอกพื้นที่เหมืองฝายเฉลี่ย 0.37 ไร่ต่อครัวเรือน โดยใช้ประโยชน์เป็นที่สวนร้อยละ 73.22 ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.78 เป็นที่รกร้างยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ สำหรับพื้นที่ต้นน้ำการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ยกเว้นการใช้ที่ดินนอกพื้นที่เหมืองฝายซึ่งพื้นที่ต้นน้ำใช้เป็นที่สวนและที่รกร้างยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนพื้นที่ท้ายน้ำเป็นที่สวนทั้งหมด (ตาราง 5.7)

ตาราง 5.7 : ขนาดเนื้อที่ถือครองใช้ประโยชน์จำแนกตามลักษณะการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43 ในเขตพื้นที่

พื้นที่	ขนาดเนื้อที่ (ไร่/คค.)								รวม
	ที่อยู่อาศัย	ที่ทำกินในพื้นที่เหมืองฝาย			ที่ทำกินนอกพื้นที่เหมืองฝาย			รวม	
		รวม	ที่นา	สวน	รวม	สวน	รกร้าง		
ต้นน้ำ	0.43	7.69	3.72	3.97	0.32	0.14	0.18	8.01	8.44
		(100.00)	(48.37)	(51.63)	(100.00)	(44.83)	(55.17)		
ท้ายน้ำ	0.45	8.40	4.60	3.80	0.50	0.50	0.00	8.90	9.35
		(100.00)	(54.76)	(45.24)	(100.00)	(100.00)	(0.00)		
ลุ่มน้ำ	0.44	8.00	4.08	3.92	0.37	0.27	0.10	8.37	8.81
		(100.00)	(51.00)	(49.00)	(100.00)	(73.22)	(26.78)		

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละ

5.2.2 ลักษณะการถือครองที่ดินและเอกสารสิทธิ์

ในส่วนของลักษณะการถือครองดิน มีเกษตรกรถือครองโดยเป็นเจ้าของที่ดินหรือได้ทำฟรีคิดเป็นร้อยละ 90.20 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด โดยเป็นเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือได้ทำฟรีทั้งหมดร้อยละ 56.86 และเป็นเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือได้ทำฟรีบางส่วน (ต้องเช่าที่ดินมาทำการผลิตเพิ่มเติม) ร้อยละ 33.33 ส่วนเกษตรกรที่ถือครองโดยเช่าหรือผู้เช่าที่ดินคิดเป็นร้อยละ 10.46 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ทั้งนี้ในส่วนของที่ดินที่เกษตรกรถือครองโดยเป็นเจ้าเกษตรกรมีเอกสารสิทธิ์โฉนดคิดเป็นร้อยละ 91.38 ของเนื้อที่ รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์นส3.หรือนส3ก. และสปก. คิดเป็นเนื้อที่ร้อยละ 3.67 และ 2.68 ตามลำดับ ส่วนที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์คิดเป็นเนื้อที่ร้อยละ 2.27 โดยในพื้นที่ต้นน้ำ มีเกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองโดยเช่าน้อยกว่าพื้นที่ท้ายน้ำ (ตาราง 5.8)

ตาราง 5.8 : ลักษณะการถือครองที่ดินและเอกสารสิทธิ์ที่ดินถือครองโดยเป็นเจ้าของของเกษตรกร ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	ลักษณะการถือครอง (คค.)				เอกสารสิทธิ์ที่ดินถือครองโดยเป็นเจ้าของ (ร้อยละ[/])				
		เจ้าของที่ดินหรือได้ทำฟรี			เช่า	โฉนด	สปก.	นส3/ นส3ก.	ไม่มี	รวม
		ทั้งหมด	บางส่วน	รวม						
ต้นน้ำ	91	58	29	87	4	88.91	3.37	3.94	3.78	100.00
	(100.00)	(63.74)	(31.87)	(95.60)	(4.40)					
ท้ายน้ำ	62	29	22	51	12	94.54	1.62	3.84	0.00	100.00
	(100.00)	(46.77)	(35.48)	(82.26)	(19.33)					
ลุ่มน้ำ	153	87	51	138	16	91.38	2.68	3.67	2.27	100.00
	(100.00)	(56.86)	(33.33)	(90.20)	(10.46)					

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [/] ร้อยละของเนื้อที่ถือครองที่เป็นเจ้าของ

( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.2.3 ลักษณะการคิดค่าเช่าที่ดิน

สำหรับค่าเช่าที่ดิน จากกรณีของเกษตรกรเจ้าของที่ดินที่ให้เช่าและเกษตรกรผู้เช่าซึ่งมีจำนวนร้อยละ 43.79 ของเกษตรกรทั้งหมด พบว่าลักษณะค่าเช่าที่ดินของเกษตรกรเหล่านี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.18) คิดในรูปผลผลิต โดยเป็นผลผลิตคงที่ร้อยละ 61.19 และแบ่งสัดส่วนร้อยละ 2.99 คิดในรูปเงินสดร้อยละ 32.84 และคิดในรูปผลผลิตและเงินสดร้อยละ 2.99 เมื่อประเมินค่าเช่าในลักษณะหรือรูปแบบค่าเช่าเหล่านี้เป็นมูลค่าหรือเป็นเงินเท่ากับ 716 บาทต่อไร่ โดยในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำมีมูลค่าของค่าเช่าที่ดินประเมินเฉลี่ยเป็นเงิน 745 และ 687 บาทต่อไร่ ตามลำดับ (ตาราง 5.9)

ตาราง 5.9 : ลักษณะการคิดค่าเช่าที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ต้นน้ำ		ท้ายน้ำ		ลุ่มน้ำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91		62		153	
เกษตรกรให้เช่าและเช่าที่ดิน (คค.)	32	100.00	35	100.00	67	100.00
	(35.16)		(56.45)		(43.79)	
เกษตรกรตามลักษณะการคิดค่าเช่าที่ดิน (คค.)						
- ผลผลิต	23	71.78	20	57.14	43	64.18
ตงที่	23	71.78	18	51.43	41	61.19
แบ่งสัดส่วน	0	0.00	2	5.71	2	2.99
- เงินสด	9	28.12	13	37.15	22	32.84
- ผลผลิตและเงินสด	0	0.00	2	5.71	2	2.99
อัตราค่าเช่าที่ดิน (บาท/ไร่)	745		687		716	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.3 การผลิตเกษตร

5.3.1 กิจกรรมการเกษตร

การปลูกพืชอายุสั้นเป็นกิจกรรมการเกษตรที่เกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางทั้งในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำร้อยละ 100 หรือทุกครัวเรือนดำเนินการ ส่วนการปลูกพืชอายุยาว มีเกษตรกรทำกิจกรรมนี้ร้อยละ 86.93 โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรพื้นที่ต้นน้ำ สำหรับที่เลี้ยงสัตว์ มีเกษตรกรทำกิจกรรมนี้ร้อยละ 11.11 โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ท้ายน้ำ (ตาราง 5.10)

ตาราง 5.10 : กิจกรรมเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	เกษตรกร	กิจกรรมการเกษตร (ร้อยละ[1/])		
	ทั้งหมด (คค.)	การปลูกพืชอายุสั้น	การปลูกพืชอายุยาว	การเลี้ยงสัตว์
ต้นน้ำ	91	100.00	95.60	4.40
ท้ายน้ำ	62	100.00	74.19	20.97
ลุ่มน้ำ	153	100.00	86.93	11.11

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.3.2 ระบบพืชอายุสั้น ดัชนีการใช้ที่ดินและพืชอายุสั้นสำคัญ

1) ระบบพืชอายุสั้น

การปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่เหมืองฝายของลุ่มน้ำแม่วางในส่วนของพื้นที่นาส่วนใหญ่เป็นระบบการปลูกพืชหลายครั้งในรอบปี (multiple cropping system) มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 6.53 ที่การผลิตพืชอายุสั้นเป็นระบบการปลูกพืชครั้งเดียวในรอบปี (mono cropping system) คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 4.27 ของพื้นที่นาทั้งหมด พืชสำคัญที่ปลูกในระบบการปลูกพืชครั้งเดียวในฤดูฝน ได้แก่ ข้าวและหอมหัวใหญ่ มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.75 และ 1.00 ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนในฤดูแล้ง ได้แก่ หอมหัวใหญ่และถั่วเหลือง มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 1.00 และ 5.00 ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ โดยการปลูกข้าวและถั่วเหลืองส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่ท้ายน้ำ ส่วนหอมหัวใหญ่ปลูกในพื้นที่ต้นน้ำ

สำหรับเกษตรกรที่ปลูกพืชหลายครั้งในรอบปีแบ่งออกเป็น ระบบการปลูกพืชสองครั้งในรอบปีและระบบการปลูกพืชสามครั้งในรอบปี เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำ (ร้อยละ 90.19) ปลูกพืชสองครั้งในรอบปี คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 71.01 ของพื้นที่นาทั้งหมด มีเกษตรกรร้อยละ 71.00 ปลูกข้าวเป็นพืชฤดูฝนแล้วตามด้วยพืชในฤดูแล้ง ได้แก่ ข้าว โดยเกษตรกรพื้นที่ท้ายน้ำเท่านั้นที่ปลูกหอมแดงและถั่วลันเตา และมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 2.61 ที่ปลูกหอมหัวใหญ่และหอมแดงในฤดูฝนตามด้วยข้าว หอมหัวใหญ่และหอมแดงในฤดูแล้ง โดยเกษตรกรพื้นที่ต้นน้ำปลูกหอมหัวใหญ่ส่วนท้ายน้ำปลูกหอมแดง นอกจากนี้มีเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 14.37) ที่ปลูกพืชสองครั้งเฉพาะในฤดูแล้ง โดยในพื้นที่ต้นน้ำปลูกหอมหัวใหญ่และแตงกวาแล้วตามด้วยข้าวและหอมหัวใหญ่ ส่วนพื้นที่ท้ายน้ำปลูกหอมหัวใหญ่และหอมแดงแล้วตามด้วยข้าวและหอมแดง

ส่วนระบบการปลูกพืชสามครั้งในรอบปี มีเกษตรกรในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำที่ปลูกร้อยละ 36.58 คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 24.73 ของพื้นที่นาทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32.68) ปลูกข้าวในฤดูฝนแล้วตามด้วยพืชปลูกในฤดูแล้งครั้งที่หนึ่งได้แก่ ข้าว หอมหัวใหญ่ หอมแดง พริก ข้าวโพดกินสด ข้าวญี่ปุ่น ถั่วเหลืองและถั่วลันเตา และตามด้วยพืชปลูกในฤดูแล้งครั้งที่สอง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 26.17) ปลูกข้าว ที่เหลือปลูกข้าวโพดกินสด ข้าวญี่ปุ่น หอมหัวใหญ่และถั่วเหลือง คิดเป็นร้อยละ 3.26 1.95 0.65 และ 0.65 ตามลำดับ และมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 0.65 เท่านั้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ในฤดูฝน แล้วตามด้วยแตงกวาและข้าวโพดกินสดในฤดูแล้ง นอกจากนี้มีเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 3.25) ที่ปลูกพืชในฤดูฝนสองครั้งแล้วตามด้วยพืชปลูกฤดูแล้ง ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่ท้ายน้ำ

ระบบการปลูกพืชในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำมีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากสภาพของพื้นที่และปริมาณน้ำที่ได้รับดังนี้ ระบบการปลูกพืชสองครั้งในรอบปีที่สำคัญ ในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ ข้าว-หอมหัวใหญ่ มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 39.56 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 3.49 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ หอมหัวใหญ่-ข้าว ซึ่งปลูกเฉพาะในฤดูแล้งมีเกษตรกรปลูกร้อยละ 20.88 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 2.25 ไร่ต่อครัวเรือน และในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ ข้าว-ถั่วเหลือง มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 37.10 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 3.23 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมาคือ ข้าว-ข้าวญี่ปุ่น มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 24.19 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 4.13 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนระบบการปลูกพืชสามครั้งในรอบปีที่สำคัญ ในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ ข้าว-พริก-ข้าว มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 12.09 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 2.05 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ ข้าว-หอมแดง-ข้าว มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 8.06 คิดเป็นพื้นที่เฉลี่ย 2.55 ไร่ต่อครัวเรือน นอกจากนี้ในส่วนของที่สวนของเหมืองฝาย ซึ่งทั้งหมดเป็นสวนไม้ผลยังมีเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 16.34) ปลูกพืชอายุสั้นแทรกในพื้นที่สวนลำไย คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 13.15 ของพื้นที่สวนทั้งหมด โดยพืชอายุสั้นที่เกษตรกรปลูกแทรกในพื้นที่สวนลำไย ได้แก่ หอมหัวใหญ่ หอมแดง ข้าวโพดกินสดและยาสูบ

ส่วนพื้นที่นอกเขตเหมืองฝายซึ่งเป็นพื้นที่สวนทั้งหมด มีเกษตรกรร้อยละ 4.58 ปลูกลำไย แต่ยังไม่ให้ผลผลิต คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 73.22 พื้นที่สวนนอกเขตเหมืองฝายทั้งหมด ที่เหลือเป็นที่สวนรกร้าง (ตาราง 5.11)

2) ดัชนีการใช้ที่ดิน

จากการใช้ที่ดินในการปลูกพืชในพื้นที่เหมืองฝายข้างต้นคิดเป็นดัชนีการใช้ที่ดิน (cropping intensity index) ของที่นาร้อยละ 224.03 ที่สวนร้อยละ 212.22 และที่รวม (ที่นาและที่สวน) ร้อยละ 217.41 โดยในพื้นที่ต้นน้ำมีดัชนีการใช้ที่ดินในที่นาร้อยละ 228.71 ที่สวนร้อยละ 214.58 และที่รวมร้อยละ 220.39 มากกว่าในพื้นที่ท้ายน้ำที่มีดัชนีการใช้ที่ดินในที่นา ที่สวนและที่รวมคิดเป็นร้อยละ 217.16 207.77 และ 213.03 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่นอกเหมืองฝายซึ่งเป็นที่สวน มีดัชนีการใช้ที่ดินคิดเป็นร้อยละ 146.14 โดยในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำมีดัชนีการใช้ที่ดินคิดเป็นร้อยละ 162.50 และ 200.00 ตามลำดับ (ตาราง 5.11)

ปฏิทินการปลูกพืชได้แสดงในตารางที่ 5.12

3) พืชอายุสั้นสำคัญ

ภายใต้ระบบพืชดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาถึงพืชสำคัญพบว่า ข้าวนาปีเป็นพืชสำคัญในฤดูฝน โดยมีเกษตรกรปลูกร้อยละ 86.27 คิดเป็นพื้นที่ปลูกร้อยละ 86.01 ส่วนในฤดูแล้ง พืชสำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปรัง มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 52.94 คิดเป็นพื้นที่ปลูกร้อยละ 38.05 รองลงไป ได้แก่ หอมหัวใหญ่ในพื้นที่ต้นน้ำ มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 40.52 คิดเป็นพื้นที่ปลูกร้อยละ 34.85 และถั่วเหลืองในพื้นที่ท้ายน้ำ มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 22.88 คิดเป็นพื้นที่ปลูกร้อยละ 19.98 (ตาราง 5.13)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.11 : ระบบพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุยาวและดัชนีการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่				ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
ระบบพืช				เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก
ฤดูฝน		ฤดูแล้ง										
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)
1.พื้นที่เหมืองฝาย												
1.1 ที่นา				100.00	100.00	3.74	100.00	100.00	4.60	100.00	100.00	4.08
1) พืชครั้งเดียว												
ข้าว		-		1.10	0.59	2.00	9.68	6.04	2.88	4.58	3.07	2.75
หอมหัวใหญ่		-		1.10	0.30	1.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.16	1.00
-		หอมหัวใหญ่		1.10	0.44	1.50	0.00	0.00	0.00	0.65	0.24	1.50
-		ถั่วเหลือง		0.00	0.00	0.00	1.61	1.75	5.00	0.65	0.80	5.00
2) พืชหลายครั้ง												
ข้าว		ข้าว		4.40	4.70	4.00	22.58	12.00	2.45	11.76	8.03	2.79
ข้าว		หอมหัวใหญ่		39.56	36.96	3.49	3.23	0.70	1.00	24.84	20.44	3.36
ข้าว		หอมแดง		0.00	0.00	0.00	13.50	2.80	4.00	1.31	1.28	4.00
ข้าว		ข้าวโพดกินสด		1.10	0.29	1.00	9.68	6.30	3.00	4.58	3.03	2.71
ข้าว		ข้าวญี่ปุ่น		1.10	1.18	4.00	24.19	21.72	4.13	10.46	10.54	4.13
ข้าว		ถั่วเหลือง		4.40	5.80	4.94	37.10	26.01	3.23	17.65	15.01	3.48
ข้าว		ถั่วลันเตา		0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	1.00	0.65	0.16	1.00
หอมหัวใหญ่		ข้าว		3.30	1.98	2.25	0.00	0.00	0.00	1.96	1.08	2.25
หอมแดง		ข้าว		0.00	0.00	0.00	1.61	0.70	2.00	0.65	0.32	2.00

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/]ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด [2/]ร้อยละของพื้นที่ปลูกพืช

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.11 : ระบบพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุยาวและดัชนีการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

พื้นที่				ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
ระบบพืช				เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก
ฤดูฝน		ฤดูแล้ง										
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)
2) พืชหลายครั้ง (ต่อ)												
หอมหัวใหญ่		หอมหัวใหญ่		2.20	1.47	2.50	0.00	0.00	0.00	1.31	0.80	2.50
หอมแดง		หอมแดง		0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	1.00	0.65	0.16	1.00
-		หอมหัวใหญ่	ข้าว	20.88	17.49	3.13	0.00	0.00	0.00	12.42	9.52	3.13
-		หอมแดง	ข้าว	0.00	0.00	0.00	1.61	0.70	2.00	0.65	0.32	2.00
-		หอมหัวใหญ่	หอมแดง	0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	1.00	0.65	0.16	1.00
-		แตงกวา	หอมหัวใหญ่	1.10	0.29	1.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.16	1.00
ข้าว	ข้าว	หอมหัวใหญ่		0.00	0.00	0.00	1.61	0.70	2.00	0.65	0.32	2.00
ข้าว	หอมแดง	ข้าว		0.00	0.00	0.00	1.61	0.53	1.50	0.65	0.24	1.50
ข้าว	พริก	ข้าว		0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	1.00	0.65	0.16	1.00
ข้าว	ถั่วลันเตา	ข้าว		0.00	0.00	0.00	1.61	1.05	3.00	0.65	0.48	3.00
ข้าว	ข้าวโพดกินสด	ข้าวโพดกินสด		0.00	0.00	0.00	1.61	1.40	4.00	0.65	0.64	4.00
ข้าว		ข้าว	ข้าว	0.00	0.00	0.00	1.61	2.45	7.00	0.65	1.12	7.00
ข้าว		หอมแดง	ข้าว	6.59	4.78	2.71	8.06	4.47	2.55	7.19	4.64	2.64
ข้าว		พริก	ข้าว	12.09	6.61	2.05	1.61	0.35	1.00	7.84	3.76	1.96
ข้าว		ข้าวโพดกินสด	ข้าว	1.10	0.59	2.00	0.00	0.00	0.00	0.68	0.32	2.00
ข้าว		ข้าวญี่ปุ่น	ข้าว	6.59	5.88	3.33	1.61	1.40	4.00	4.58	3.84	3.43

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/]ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด [2/]ร้อยละของพื้นที่ปลูกพืช

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.11 : ระบบพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุยาวและดัชนีการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

พื้นที่				ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
ระบบพืช				เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก
ฤดูฝน		ฤดูแล้ง										
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)
2) พืชหลายครั้ง (ต่อ)												
ข้าว		ถั่วเหลือง	ข้าว	4.40	3.53	3.00	4.84	3.85	3.67	4.58	3.67	3.29
ข้าว		ถั่วลันเตา	ข้าว	0.00	0.00	0.00	1.61	1.23	3.50	0.65	0.56	3.50
ข้าว		หอมหัวใหญ่	ข้าวโพดกินสด	4.40	5.36	4.56	0.00	0.00	0.00	2.61	2.92	4.56
ข้าว		หอมหัวใหญ่	ข้าวญี่ปุ่น	1.10	0.29	1.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.16	1.00
ข้าว		พริก	ถั่วเหลือง	0.00	0.00	0.00	1.61	0.70	2.00	0.65	0.32	2.00
ข้าว		ข้าวโพดกินสด	ข้าวโพดกินสด	0.00	0.00	0.00	1.61	1.40	4.00	0.65	0.64	4.00
ข้าว		ข้าวญี่ปุ่น	ข้าวญี่ปุ่น	1.10	0.59	2.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.32	2.00
ข้าว		ถั่วเหลือง	ข้าวญี่ปุ่น	0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	1.00	0.65	0.16	1.00
ข้าว		แตงกวา	หอมหัวใหญ่	1.10	0.29	1.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.16	1.00
หอมหัวใหญ่		แตงกวา	ข้าวโพดกินสด	1.10	0.59	2.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.32	2.00
1.2 ที่สวน				75.82	100.00	3.97	62.90	100.00	3.80	70.59	100.00	3.92
1) สวนลำไย				75.82	84.53	4.24	62.90	91.43	4.10	70.59	86.85	4.19
2) สวนลำไยและปลูกพืชอายุสั้นแทรก												
หอมหัวใหญ่				1.10	0.58	2.00	0.00	0.00	0.00	0.65	0.38	2.00
-		หอมหัวใหญ่		2.20	1.74	3.00	3.23	1.71	1.50	2.61	1.73	2.25
-		หอมแดง		0.00	0.00	0.00	4.84	4.00	2.33	1.96	1.34	2.33

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/]ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด [2/]ร้อยละของพื้นที่ปลูกพืช

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.11 : ระบบพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุสั้น พื้นที่ปลูกพืชอายุยาวและดัชนีการใช้ที่ดินของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

พื้นที่				ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
ระบบพืช				เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	เกษตรกรที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	พื้นที่ปลูก
ฤดูฝน		ฤดูแล้ง										
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)	(ร้อยละ[1/])	(ร้อยละ[2/])	(ไร่/คค.)
2) สวนลำไยและปลูกพืชอายุสั้นแทรก (ต่อ)												
-		ข้าวโพดกินสด		0.00	0.00	0.00	1.61	0.57	1.00	0.65	0.19	1.00
-		ยาสูบ		16.48	13.16	3.03	0.00	0.00	0.00	9.80	8.74	3.03
-		ข้าวโพดกินสด	ข้าวโพดกินสด	0.00	0.00	0.00	1.61	2.29	4.00	0.65	0.77	4.00
2.พื้นที่นอกเหมืองฝาย												
2.1 ที่นา				-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2 ที่สวน				6.59	100.00	4.83	6.45	100.00	7.69	6.54	100.00	6.26
สวนลำไย				3.30	44.83	4.33	6.45	100.00	7.69	4.58	73.22	6.01
รกร้าง				3.30	55.17	5.33	0.00	0.00	0.00	1.96	26.78	2.67
ดัชนีการใช้ที่ดิน (ร้อยละของที่ดินถือครองใช้ประโยชน์ปลูกพืช)												
1.พื้นที่เหมืองฝาย						220.39			213.03			217.41
ที่นา						228.71			217.16			224.03
ที่สวน						214.58			207.77			212.22
2.พื้นที่นอกเหมืองฝาย												
ที่สวน						162.50			200.00			146.44

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/]ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด [2/]ร้อยละของพื้นที่ปลูกพืช

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.12 : ปฏิทินการปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก2542/43

พืช	เดือนปลูก											
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1.ที่นา												
ฤดูฝน												
ข้าวนาปี												
หอมหัวใหญ่												
หอมแดง												
พริก												
ข้าวโพดกินสด[1/]												
ถั่วลันเตา												
ฤดูแล้ง												
ข้าวนาปรัง												
หอมหัวใหญ่												
หอมแดง												
พริก												
ข้าวโพดกินสด[1/]												
ข้าวญี่ปุ่น												
ถั่วเหลือง												
ถั่วลันเตา												
แตงกวา												
2.ที่สวน												
สวนลำไย												
สวนลำไยและแทรกพืชอายุสั้น												
ฤดูฝน												
หอมหัวใหญ่												
ฤดูแล้ง												
หอมหัวใหญ่												
หอมแดง												
ข้าวโพดกินสด[1/]												
ยาสูบ												

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

ฤดูฝน ฤดูแล้ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.13 : พืชอายุสั้นและพื้นที่ปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางจ.เชียงใหม่ ฤดูฝนและฤดูแล้ง ปีการ เพาะปลูก2542/43

พืช	ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ร้อยละ[2/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ร้อยละ[2/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ร้อยละ[2/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	100.00	3.74	62	100.00	4.60	153	100.00	4.08
ฤดูฝน									
ข้าวนาปี	78.02	77.44	3.45	98.39	96.15	3.92	86.27	86.01	3.69
หอมหัวใหญ่	7.69	4.33	1.96	0.00	0.00	0.00	4.58	2.36	0.98
หอมแดง	0.00	0.00	0.00	3.23	1.58	2.75	1.31	0.72	1.38
พริก	0.00	0.00	0.00	1.61	0.35	2.00	0.65	0.16	1.00
ข้าวโพดกินสด[3/]	0.00	0.00	0.00	1.61	1.40	4.00	0.65	0.64	2.00
ถั่วลันเตา	0.00	0.00	0.00	1.61	1.05	1.00	0.65	0.48	0.50
ฤดูแล้ง									
ข้าวนาปรัง	54.95	45.56	3.08	50.00	29.08	4.07	52.94	38.05	3.58
หอมหัวใหญ่	65.93	62.59	3.67	3.23	1.75	1.50	40.52	34.85	2.59
หอมแดง	6.59	4.78	2.38	19.35	8.67	2.44	11.76	6.55	2.41
พริก	12.09	6.61	2.23	3.23	1.05	1.25	8.50	4.08	1.74
ข้าวโพดกินสด[3/]	6.59	6.83	3.88	12.90	9.10	3.63	9.15	7.88	3.76
ข้าวญี่ปุ่น	7.69	7.94	3.43	25.81	23.47	4.13	15.03	15.03	3.78
ถั่วเหลือง	8.79	9.33	3.94	43.55	32.66	3.44	22.88	19.98	3.69
ถั่วลันเตา	0.00	0.00	0.00	4.84	1.58	1.67	1.96	0.72	0.84
แตงกวา	3.30	1.17	1.33	0.00	0.00	0.00	1.96	0.64	0.67
ยาสูบ	16.48	13.16	3.03	0.00	0.00	0.00	9.80	8.74	3.03

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด โดยเกษตรกรบางรายปลูกในบางฤดูและบางรายปลูกมากกว่า 1 พืชใน 1 ฤดู

[2/] ร้อยละของพื้นที่ปลูก

[3/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

5.3.3 การผลิตพืชอายุสั้น

ก.ฤดูฝน

1) เนื้อที่ปลูก ผลผลิตและการกระจายผลผลิต

1.1) เนื้อที่ปลูก

การปลูกข้าวนาปีในฤดูฝนของเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ย 3.69 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนการปลูกพืชชนิดอื่นๆ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ในพื้นที่ต้นน้ำ มีเนื้อที่ปลูก 0.98 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวโพดกินสดและถั่วลันเตา มีเนื้อที่ปลูก 1.38 1.00 2.00 และ 0.50 ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ (ตาราง 5.14)

1.2) ผลผลิต

การปลูกข้าวนาปีของเกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย 760 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนพืชชนิดอื่นๆ ที่เกษตรกรปลูกในพื้นที่ต้นน้ำได้แก่ หอมหัวใหญ่ มีผลผลิตเฉลี่ย 1,570 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวโพดกินสดและถั่วลันเตา มีผลผลิตเฉลี่ย 1,700 850 550 และ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ (ตาราง 5.14)

1.3) การกระจายผลผลิต

การกระจายผลผลิตของข้าวนาปีของเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.08) เก็บไว้บริโภค รองลงมา (ร้อยละ 39.82) จะนำไปขาย ที่เหลือร้อยละ 3.34 และ 0.76 นำไปจ่ายค่าเช่าและทำพันธุ์ ตามลำดับ ส่วนผลผลิตพืชชนิดอื่นๆ นำไปขายเกือบทั้งหมด (ตาราง 5.15)

2) การใช้ปัจจัยและต้นทุน

2.1) การใช้ปัจจัย

การปลูกข้าวนาปีใช้แรงงาน 6.91 วันทำงานต่อไร่ เครื่องจักร 7.48 ชั่วโมงต่อไร่ เมล็ดพันธุ์ 9.59 กิโลกรัมต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 33.45 กิโลกรัมต่อไร่ และสารเคมีมูลค่า 98.68 บาทต่อไร่ (ตาราง 5.16) ส่วนการใช้แรงงานมีกิจกรรมสำคัญในการปลูกข้าวนาปีได้แก่ การเก็บเกี่ยว มีการใช้แรงงานร้อยละ 46.45 ของการใช้แรงงานทั้งหมด ตามลำดับ รองลงมา (ร้อยละ 26.85) เป็นการปลูก (ตาราง 5.17)

2.2) ต้นทุน

ต้นทุนการผลิตในฤดูฝนจำแนกออกเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร โดยต้นทุนคงที่ได้ทำการประเมินต่อพื้นที่ปลูก 1 ไร่ จากค่าเช่าที่ดินและจากทรัพย์สินการเกษตรของเกษตรกรเท่ากับ 716 บาทต่อไร่ การปลูกพืชชนิดต่างๆ ของเกษตรกรจึงมีต้นทุนคงที่เท่ากันซึ่งไม่ได้กล่าวไว้ ส่วนต้นทุนผันแปรได้พิจารณาต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มีรายละเอียดดังนี้

การปลูกข้าวนาปี มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 2,446 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 1,977 และ 469 บาทต่อไร่ ตามลำดับ โดยต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนแรงงานคิดเป็นร้อยละ 49.36 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด (ตาราง 5.18)

3) รายได้สุทธิ

การปลูกข้าวนาปีเกษตรกรขายได้ราคา 5.06 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นผลตอบแทน 3,833 บาทต่อไร่และคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 672 บาทต่อไร่เมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด (ตาราง 5.19)

ตาราง 5.14 : พื้นที่ปลูกและผลผลิตต่อไร่พืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก2542/43

พืชฤดูฝน	ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91			62			153		
ข้าวนาปี	78.02	3.45	797	98.39	3.92	723	86.27	3.69	760
หอมหัวใหญ่	7.69	1.96	3,140	0.00	0.00	0	4.58	0.98	1,570
หอมแดง	0.00	0.00	0	3.23	2.75	3,400	1.31	1.38	1,700
พริก	0.00	0.00	0	1.61	2.00	1,700	0.65	1.00	850
ข้าวโพดกินสด[2/]	0.00	0.00	0	1.61	4.00	1,100	0.65	2.00	550
ถั่วลันเตา	0.00	0.00	0	1.61	1.00	2,000	0.65	0.50	1,000

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด โดยเกษตรกรบางรายปลูกในบางฤดูและบางรายปลูกมากกว่า 1 พืชใน 1 ฤดู

[2/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

ตาราง 5.15 : การกระจายผลผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/42

พืชฤดูฝน	การกระจายผลผลิต			
	บริโภค	ขาย	ทำพันธุ์	ค่าเช่า/ค่าจ้าง
ข้าวนาปี	56.08	39.82	0.76	3.34
หอมหัวใหญ่	0.00	100.00	0.00	0.00
หอมแดง	0.00	89.71	10.29	0.00
พริก	0.00	98.53	1.47	0.00
ข้าวโพดกินสด[1/]	0.00	100.00	0.00	0.00
ถั่วลันเตา	0.00	100.00	0.00	0.00

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

ตาราง 5.16 : การใช้ปัจจัยการผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางจ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ข้าวนาปี			พืชอื่นๆ[1/]		
(ปัจจัยการผลิต : หน่วย)	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
แรงงาน : วันงาน/ไร่	6.51	7.31	6.91	38.37	32.69	35.53
เครื่องจักร : ชั่วโมง/ไร่	7.01	7.88	7.48	21.81	17.56	19.69
เมล็ดพันธุ์ : กก./ไร่	9.54	9.63	9.59	0.54	25.96	13.25
ปุ๋ยเคมี : กก./ไร่	36.84	30.06	33.45	179.19	155.56	167.38
ปุ๋ยคอก : กก./ไร่	-	-	-	621.43	261.11	441.27
สารเคมี : บาท/ไร่	97.44	99.92	98.68	2,065.17	826.94	1,446.06
อื่นๆ : บาท/ไร่	-	-	-	820.26	347.57	583.92

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ หอมแดง พริก ถั่วลันเตาและข้าวโพดกินสด

ตาราง 5.17 : การใช้แรงงานในการปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/43

ฤดูฝน	ข้าวนาปี												พืชอื่นๆ [1/]											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]	แรงงาน		รวม	ร้อยละ [2/]
	คค.	จ้าง			คค.	จ้าง			คค.	จ้าง			คค.	จ้าง			คค.	จ้าง			คค.	จ้าง		
การใช้แรงงาน (วันงาน/ไร่)																								
เตรียมกล้า	0.19	0.00	0.19	2.92	0.17	0.00	0.17	2.33	0.18	0.00	0.18	2.60	6.32	1.93	8.25	21.50	0.13	0.00	0.13	0.40	3.23	0.97	4.19	11.79
เตรียมดิน	0.11	0.03	0.14	2.15	0.18	0.04	0.22	3.01	0.15	0.04	0.18	2.60	1.23	9.81	11.04	28.77	3.49	5.80	9.29	28.42	2.36	7.81	10.17	28.61
การปลูก	0.48	1.26	1.74	26.73	0.44	1.53	1.97	26.95	0.46	1.40	1.86	26.85	0.90	9.96	10.86	28.30	0.98	3.94	4.92	15.05	0.94	6.95	7.89	22.21
การกำจัดวัชพืช/ดายหญ้า	0.30	0.00	0.30	4.61	0.32	0.00	0.32	4.38	0.31	0.00	0.31	4.49	0.29	0.44	0.73	1.90	0.38	0.00	0.38	1.16	0.34	0.22	0.56	1.56
การใส่ปุ๋ย	0.21	0.00	0.21	3.23	0.16	0.00	0.16	2.19	0.19	0.00	0.19	2.68	1.27	0.00	1.27	3.31	1.77	0.00	1.77	5.41	1.52	0.00	1.52	4.28
การฉีดยา/สารเคมี	0.26	0.00	0.26	3.99	0.21	0.01	0.22	3.01	0.24	0.01	0.24	3.47	0.26	1.54	1.80	4.69	1.72	0.00	1.72	5.26	0.99	0.77	1.76	4.95
การให้น้ำ	0.11	0.00	0.11	1.69	0.15	0.00	0.15	2.05	0.13	0.00	0.13	1.88	3.89	0.00	3.89	10.14	3.24	0.00	3.24	9.91	3.57	0.00	3.57	10.03
การเก็บเกี่ยว	0.59	2.59	3.18	48.85	0.94	2.30	3.24	44.32	0.77	2.45	3.21	46.45	0.53	0.00	0.53	1.38	1.75	6.09	7.84	23.98	1.14	3.05	4.19	11.78
การนวด/ฟาด/แกะ/มัด	0.15	0.10	0.25	3.84	0.42	0.29	0.71	9.71	0.29	0.20	0.48	6.95	0.00	0.00	0.00	0.00	0.50	2.50	3.00	9.18	0.25	1.25	1.50	4.22
การขนย้าย	0.13	0.00	0.13	2.00	0.15	0.00	0.15	2.05	0.14	0.00	0.14	2.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.21	0.19	0.40	1.22	0.11	0.10	0.20	0.56
รวม	2.53	3.98	6.51	100.00	3.14	4.17	7.31	100.00	2.84	4.08	6.91	100.00	14.69	23.68	38.37	100.00	14.17	18.52	32.69	100.00	14.43	21.10	35.53	100.00
ร้อยละ	38.86	61.14	100.00		42.95	57.05	100.00		41.03	58.97	100.00		38.29	61.71	100.00		43.35	56.65	100.00		40.61	59.39	100.00	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ หอมแดง พริก ถั่วลันเตาและข้าวโพดกินสด

[2/] ร้อยละของแรงงานทั้งหมด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.18 : ต้นทุนการผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/43

ต้นทุนการผลิต	ข้าวนาปี												พืชอื่นๆ[1/]											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1.วัสดุการเกษตร	451	27	478	19.09	404	40	444	18.60	428	34	461	18.85	8,053	0	8,053	56.43	2,448	320	2,768	42.78	5,250	160	5,411	52.17
- เมล็ดพันธุ์	56	27	83	3.31	46	40	86	3.60	51	34	85	3.46	2,948	0	2,948	20.66	16	320	336	5.19	1,482	160	1,642	15.83
- ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยคอก	260	0	260	10.38	226	0	226	9.47	243	0	243	9.94	2,220	0	2,220	15.55	1,257	0	1,257	19.44	1,739	0	1,739	16.76
- สารเคมี/ยาปราบวัชพืช	98	0	98	3.91	100	0	100	4.19	99	0	99	4.05	2,065	0	2,065	14.47	827	0	827	12.78	1,446	0	1,446	13.94
- น้ำมันเชื้อเพลิงและอื่นๆ	37	0	37	1.48	32	0	32	1.34	35	0	35	1.41	820	0	820	5.75	348	0	348	5.37	584	0	584	5.63
2.แรงงาน	962	258	1,220	48.72	876	318	1,194	50.02	919	288	1,207	49.36	3,095	1,763	4,857	34.03	1,197	1,724	2,921	45.15	2,146	1,744	3,890	37.50
3.เครื่องจักร	556	166	722	28.83	539	128	667	27.94	548	147	695	28.40	625	206	831	5.83	390	209	599	9.26	508	208	715	6.90
4.ค่าดอกเบี้ย/ค่าเสีย โอกาสเงินลงทุน	84	0	84	3.35	82	0	82	3.44	83	0	83	3.39	530	0	530	3.71	182	0	182	2.81	356	0	356	3.43
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	2,053	451	2,504	100.00	1,901	486	2,387	100.00	1,977	469	2,446	100.00	12,303	1,969	14,272	100.00	4,216	2,254	6,470	100.00	8,260	2,111	10,371	100.00
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/กก.)	2.53	0.59	3.12		2.78	0.67	3.45		2.66	0.63	3.285		3.80	0.64	4.44		2.96	1.64	4.60		3.38	1.14	4.52	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ หอมแดง พริก ถั่วลันเตาและข้าวโพดกินสด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.19 : ผลตอบแทนและผลตอบแทนสุทธิการผลิตพืชอายุสั้นต่อไร่ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูฝนปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ฤดูฝน					
	ข้าวนาปี			พืชอื่นๆ[1/]		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	รวม	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	รวม
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	4.73	5.39	5.06	-	-	-
ผลผลิตทั้งหมด (กก./ไร่)	797	723	760	-	-	-
- ขาย	317	288	303	-	-	-
- อื่นๆ ได้แก่ บริโภค ค่าเช่าค่าจ้าง และเก็บไว้ทำพันธุ์	480	435	457	-	-	-
ผลตอบแทนทั้งหมด (บาท/ไร่)	3,770	3,897	3,833	16,750	9,282	13,016
- ขาย/เงินสด	1,501	1,552	1,526	16,750	8,907	12,829
- อื่นๆ /ไม่เป็นเงินสด	2,269	2,345	2,307	0	375	188
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	3,249	3,074	3,162	15,016	7,156	11,086
- ต้นทุนผันแปร	2,504	2,387	2,446	14,271	6,469	10,370
* เงินสด/จ่าย	2,053	1,901	1,977	12,302	4,215	8,259
* ไม่เป็นเงินสด	451	486	469	1,969	2,254	2,111
- ต้นทุนคงที่	745	687	716	745	687	716
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)						
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด	521	823	672	1,734	2,126	1,930
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	1,266	1,510	1,388	2,479	2,813	2,646
- ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสดเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด	-552	-349	-451	4,448	4,692	4,570
- ผลตอบแทนสุทธิที่ไม่เป็นเงินสดเหนือต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด	1,818	1,859	1,838	-1,969	-1,879	-1,924

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมหัวใหญ่ หอมแดง พริก ถั่วลันเตาและข้าวโพดกินสด มีผลผลิตต่างกันจึงแสดงเป็นรายได้หรือผลตอบแทน

ข.ฤดูแล้ง

1) เนื้อที่ปลูก ผลผลิตและการกระจายผลผลิต

1.1) เนื้อที่ปลูก

การปลูกข้าวนาปรังในฤดูแล้งของเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางมีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ย 3.58 ไร่ต่อครัวเรือน หอมหัวใหญ่ มีเนื้อที่ปลูก 2.59 ไร่ต่อครัวเรือน และถั่วเหลือง มีเนื้อที่ปลูก 3.69 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนพืชชนิดอื่น ๆ ที่เกษตรกรปลูก ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวโพดกินสดและข้าวญี่ปุ่น มีเนื้อที่ปลูก 2.41 1.74 3.76 และ 3.78 ไร่ต่อครัวเรือน โดยพืชชนิดอื่นๆ ที่มีการปลูกในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ แตงกวาและยาสูบ มีเนื้อที่ปลูก 1.33 และ 3.38 ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ ถั่วลันเตา มีเนื้อที่ปลูก 1.67 ไร่ต่อครัวเรือน(ตาราง 5.20)

1.2) ผลผลิต

การปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย 719 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนหอมหัวใหญ่และถั่วเหลืองมีผลผลิตเฉลี่ย 2,912 และ 294 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ส่วนพืชชนิดอื่นๆ ที่เกษตรกรปลูก ได้แก่แก่ หอมแดง พริก ข้าวโพดกินสดและข้าวญี่ปุ่น มีผลผลิตเฉลี่ย 1,920 1,753 1,578 และ 935 กิโลกรัมต่อไร่ โดยพืชชนิดอื่นๆ ที่ปลูกในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ แตงกวาและยาสูบ มีผลผลิตเฉลี่ย 1,475 และ 648 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ และในพื้นที่ท้ายน้ำ ได้แก่ ถั่วลันเตา มีผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัมต่อไร่ (ตาราง 5.20)

1.3) การกระจายผลผลิต

การกระจายผลผลิตของข้าวนาปรังของเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.46) นำไปขาย รองลงมา (ร้อยละ 26.23) นำไปบริโภค ที่เหลือร้อยละ 0.31 เก็บไว้ทำพันธุ์ ส่วนผลผลิตหอมหัวใหญ่ ถั่วเหลืองและพืชชนิดอื่นๆ ที่เกษตรกรปลูก นำไปขายเกือบทั้งหมด (ตาราง 5.21)

2) การใช้ปัจจัยและต้นทุน

2.1) การใช้ปัจจัย

การปลูกข้าวนาปรังใช้แรงงาน 6.62 วันทำงานต่อไร่ เครื่องจักร 9.45 ชั่วโมงต่อไร่ เมล็ดพันธุ์ 9.65 กิโลกรัมต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 34.36 กิโลกรัมต่อไร่และสารเคมีมูลค่า 113.94 บาทต่อไร่ สำหรับการปลูกหอมหัวใหญ่ ใช้แรงงาน 34.21 วันทำงานต่อไร่ เครื่องจักร 7.20 ชั่วโมงต่อไร่ เมล็ด

พันธุ์ 0.38 กิโลกรัมต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 158.14 กิโลกรัมต่อไร่ ปุ๋ยคอกมูลค่า 1,013.28 บาทต่อไร่ สารเคมีมูลค่า 1,221.99 บาทต่อไร่ และปัจจัยการผลิตอื่นๆ มูลค่า 849.63 บาทต่อไร่ ส่วนการปลูกถั่วเหลืองใช้แรงงาน 9.34 วันทำงานต่อไร่ เครื่องจักร 1.72 ชั่วโมงต่อไร่ เมล็ดพันธุ์ 15.46 กิโลกรัมต่อไร่ ปุ๋ยเคมี 30.20 กิโลกรัมต่อไร่ สารเคมีมูลค่า 105.61 บาทต่อไร่ และปัจจัยการผลิตอื่นๆ มูลค่า 6.68 บาทต่อไร่ โดยในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำ การปลูกถั่วเหลืองใช้สารเคมีมูลค่า 76.21 และ 135.01 บาทต่อไร่ ตามลำดับ (ตาราง 5.22) ในส่วนของการใช้แรงงาน กิจกรรมสำคัญในการปลูกข้าวนาปรังได้แก่ การปลูกและการเก็บเกี่ยว มีการใช้แรงงานร้อยละ 62.99 ของการใช้แรงงานทั้งหมด ส่วนกิจกรรมสำคัญในการปลูกหอมหัวใหญ่ ได้แก่ การเตรียมกล้า การเตรียมดินและการปลูก มีการใช้แรงงานถึงร้อยละ 70.63 ของการใช้แรงงานทั้งหมด และสำหรับกิจกรรมสำคัญในการปลูกถั่วเหลือง ได้แก่ การปลูกและการเก็บเกี่ยว มีการใช้แรงงานร้อยละ 50.53 ของการใช้แรงงานทั้งหมด (ตาราง 5.23)

2.2) ต้นทุน

การปลูกข้าวนาปรัง มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 2,123 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนเงินสดและไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 1,729 และ 394 บาทต่อไร่ ตามลำดับ โดยต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนแรงงานคิดเป็นร้อยละ 50.92 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด สำหรับหอมหัวใหญ่ มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 11,543 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนเงินสดและไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 9,725 และ 1,818 บาทต่อไร่ ตามลำดับ โดยต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนวัสดุการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 50.06 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ส่วนถั่วเหลือง มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 1,966 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนเงินสดและไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 1,417 และ 549 บาทต่อไร่ ตามลำดับ โดยต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นต้นทุนแรงงานคิดเป็นร้อยละ 59.81 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด (ตาราง 5.24)

3) รายได้สุทธิ

การปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรขายได้ราคา 4.71 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นผลตอบแทน 3,379 บาทต่อไร่และคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 540 บาทต่อไร่เมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด สำหรับการปลูกหอมหัวใหญ่ ขายได้ราคา 5.06 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นผลตอบแทน 14,729 บาทต่อไร่และคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 2,471 บาทต่อไร่เมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ส่วนการปลูกถั่วเหลือง ขายได้ราคา 9.72 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นผลตอบแทน 2,850 บาทต่อไร่และคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 168 บาทต่อไร่เมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงิน (ตาราง 5.25)

ตาราง 5.20 : พื้นที่ปลูกและผลผลิตต่อไร่พืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูก2542/43

พืชฤดูแล้ง	ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)	เกษตรกรที่ปลูก (ร้อยละ[1/])	พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.)	ผลผลิต (กก./ไร่)
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91			62			153		
ข้าวนาปรัง	54.95	3.08	750	50.00	4.07	687	52.94	3.58	719
หอมหัวใหญ่	65.93	3.67	2,824	3.23	1.50	3,000	40.52	2.59	2,912
หอมแดง	6.59	2.38	1,932	19.35	2.44	1,908	11.76	2.41	1,920
พริก	12.09	2.23	1,855	3.23	1.25	1,650	8.50	1.74	1,753
ข้าวโพดกินสด[2/]	6.59	3.88	2,231	12.90	3.63	925	9.15	3.76	1,578
ข้าวญี่ปุ่น	7.69	3.43	1,011	25.81	4.13	858	15.03	3.78	935
ถั่วเหลือง	8.79	3.94	300	43.55	3.44	287	22.88	3.69	294
ถั่วลันเตา	0.00	0.00	0	4.84	1.67	1,100	1.96	0.84	550
แตงกวา	3.30	1.33	2,950	0.00	0.00	0	1.96	0.67	1,475
ยาสูบ	13.19	3.38	1,296	0.00	0.00	0	7.85	1.69	648

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด โดยเกษตรกรบางรายปลูกในบางฤดูและบางรายปลูกมากกว่า 1 พืชใน 1 ฤดู

[2/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

ตาราง 5.21 : การกระจายผลผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/42

พืชฤดูแล้ง	การกระจายผลผลิต			
	บริโภค	ขาย	ทำพันธุ์	ค่าเช่า/ค่าจ้าง
ข้าวนาปรัง	26.23	73.46	0.31	0.00
หอมหัวใหญ่	0.00	100.00	0.00	0.00
หอมแดง	0.00	92.96	7.04	0.00
พริก	3.20	96.80	0.00	0.00
ข้าวโพดกินสด[1/]	0.00	100.00	0.00	0.00
ข้าวญี่ปุ่น	0.00	100.00	0.00	0.00
ถั่วเหลือง	0.00	99.39	0.47	0.14
ถั่วลันเตา	0.00	100.00	0.00	0.00
แตงกวา	0.00	100.00	0.00	0.00
ยาสูบ	0.00	100.00	0.00	0.00

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] ข้าวโพดหวานและ/หรือข้าวโพดพันธุ์พื้นเมือง

ตาราง 5.22 : การใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ข้าวนาปรัง			หอมหัวใหญ่			ถั่วเหลือง			พืชอื่นๆ[1/]		
(ปัจจัยการผลิต : หน่วย)	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	รวม	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
แรงงาน : วันงาน/ไร่	6.45	6.79	6.62	32.85	35.57	34.21	9.00	9.68	9.34	25.53	21.62	23.58
เครื่องจักร : ชั่วโมง/ไร่	10.77	8.12	9.45	14.39	0.00	7.20	1.68	1.76	1.72	9.84	11.82	10.83
เมล็ดพันธุ์ : กก./ไร่	9.17	10.13	9.65	0.48	0.27	0.38	17.51	13.40	15.46	33.23	46.37	39.80
ปุ๋ยเคมี : กก./ไร่	33.84	34.88	34.36	153.78	162.50	158.14	31.79	28.61	30.20	114.01	117.44	115.73
ปุ๋ยคอก : กก./ไร่	-	-	-	1,026.55	1,000.00	1,013.28	-	-	-	314.44	362.30	338.37
สารเคมี : บาท/ไร่	129.38	98.50	113.94	1,175.72	1,268.25	1,221.99	76.21	135.01	105.61	535.32	628.61	581.97
อื่นๆ : บาท/ไร่	-	-	-	911.76	787.50	849.63	7.20	6.16	6.68	162.36	149.27	155.82

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.23 : การใช้แรงงานในการปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43

ฤดูแล้ง	ข้าวนาปรัง												หอมหัวใหญ่											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ
	คค.	จ้าง		๒/	คค.	จ้าง		๒/	คค.	จ้าง		๒/	คค.	จ้าง		๒/	คค.	จ้าง		๒/	คค.	จ้าง		๒/
การใช้แรงงาน (วันงาน/ไร่)																								
เตรียมกล้า	0.24	0.00	0.24	3.72	0.25	0.00	0.25	3.68	0.25	0.00	0.25	3.70	6.70	1.62	8.32	25.33	3.50	4.50	8.00	22.49	5.10	3.06	8.16	23.85
เตรียมดิน	0.05	0.04	0.09	1.40	0.07	0.11	0.18	2.65	0.06	0.08	0.14	2.04	1.06	6.48	7.54	22.95	1.75	4.50	6.25	17.57	1.41	5.49	6.90	20.15
การปลูก	0.42	1.22	1.64	25.43	0.38	1.34	1.72	25.33	0.40	1.28	1.68	25.38	0.98	7.49	8.47	25.78	1.00	8.75	9.75	27.41	0.99	8.12	9.11	26.63
การกำจัดวัชพืช/ตายหญ้า	0.28	0.00	0.28	4.34	0.29	0.00	0.29	4.27	0.29	0.00	0.29	4.31	0.21	0.06	0.27	0.82	0.38	0.25	0.63	1.77	0.30	0.16	0.45	1.32
การใส่ปุ๋ย	0.27	0.00	0.27	4.19	0.21	0.00	0.21	3.09	0.24	0.00	0.24	3.63	1.53	0.06	1.59	4.84	2.25	0.00	2.25	6.33	1.89	0.03	1.92	5.61
การฉีดยา/สารเคมี	0.20	0.00	0.20	3.10	0.24	0.01	0.25	3.68	0.22	0.01	0.23	3.40	0.96	0.04	1.00	3.04	2.50	0.44	2.94	8.27	1.73	0.24	1.97	5.76
การให้น้ำ	0.70	0.00	0.70	10.85	0.80	0.00	0.80	11.78	0.75	0.00	0.75	11.33	3.42	0.09	3.51	10.68	5.25	0.00	5.25	14.76	4.34	0.05	4.38	12.80
การเก็บเกี่ยว	0.55	2.00	2.55	39.53	0.53	1.90	2.43	35.79	0.54	1.95	2.49	37.61	0.37	1.78	2.15	6.54	0.50	0.00	0.50	1.41	0.44	0.89	1.33	3.87
การนวด/ฟาด/แกะ/มัด	0.20	0.11	0.31	4.81	0.29	0.19	0.48	7.07	0.25	0.15	0.40	5.97	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
การขนย้าย	0.17	0.00	0.17	2.64	0.18	0.00	0.18	2.65	0.18	0.00	0.18	2.64	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม	3.08	3.37	6.45	100.00	3.24	3.55	6.79	100.00	3.16	3.46	6.62	100.00	15.23	17.62	32.85	100.00	17.13	18.44	35.57	100.00	16.18	18.03	34.21	100.00
ร้อยละ	47.75	52.25	100.00		47.72	52.28	100.00		47.73	52.27	100.00		46.36	53.64	100.00		48.16	51.84	100.00		47.30	52.70	100.00	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ๑/ พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ

๒/ ร้อยละของแรงงานทั้งหมด

ตาราง 5.23 : การใช้แรงงานในการปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

ฤดูแล้ง	ถั่วเหลือง												พืชอื่นๆ[1/]											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ	แรงงาน		รวม	ร้อยละ
	คค.	ช้าง		[2/]	คค.	ช้าง		[2/]	คค.	ช้าง		[2/]	คค.	ช้าง		[2/]	คค.	ช้าง		[2/]	คค.	ช้าง		[2/]
การใช้แรงงาน (วันงาน/ไร่)																								
เตรียมกล้า	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.15	0.00	0.15	0.57	0.07	0.00	0.07	0.34	0.11	0.00	0.11	0.47
เตรียมดิน	0.84	0.13	0.97	10.78	1.20	0.22	1.42	14.67	1.02	0.18	1.20	12.79	2.01	3.26	5.27	20.64	1.64	3.40	5.03	23.28	1.82	3.33	5.15	21.85
การปลูก	0.40	1.81	2.21	24.56	0.82	1.19	2.01	20.76	0.61	1.50	2.11	22.59	1.02	2.98	4.00	15.67	0.86	3.33	4.19	19.36	0.94	3.16	4.09	17.36
การกำจัดวัชพืช/ดายหญ้า	0.11	0.04	0.15	1.67	0.04	0.00	0.04	0.41	0.08	0.02	0.10	1.02	0.66	0.00	0.67	2.61	0.36	0.00	0.36	1.66	0.51	0.00	0.51	2.18
การใส่ปุ๋ย	0.28	0.00	0.28	3.11	0.36	0.00	0.36	3.72	0.32	0.00	0.32	3.43	1.13	0.04	1.17	4.60	1.34	0.00	1.34	6.21	1.24	0.02	1.26	5.34
การฉีดยา/สารเคมี	0.43	0.02	0.45	5.00	0.55	0.01	0.56	5.79	0.49	0.02	0.51	5.41	1.92	0.00	1.92	7.53	1.38	0.01	1.39	6.41	1.65	0.01	1.65	7.02
การให้น้ำ	1.29	0.00	1.29	14.33	1.42	0.00	1.42	14.67	1.36	0.00	1.36	14.51	2.49	0.00	2.49	9.74	1.83	0.00	1.83	8.48	2.16	0.00	2.16	9.16
การเก็บเกี่ยว	0.42	2.18	2.60	28.89	0.86	1.76	2.62	27.07	0.64	1.97	2.61	27.94	1.70	3.10	4.79	18.78	1.95	3.40	5.35	24.74	1.83	3.25	5.07	21.51
การนวด/ฟาด/แกะ/มัด	0.44	0.49	0.93	10.33	0.58	0.52	1.10	11.36	0.51	0.51	1.02	10.87	3.38	1.58	4.95	19.40	0.33	1.45	1.78	8.25	1.86	1.51	3.37	14.29
การขนย้าย	0.12	0.00	0.12	1.33	0.15	0.00	0.15	1.55	0.14	0.00	0.14	1.45	0.12	0.00	0.12	0.46	0.26	0.01	0.27	1.26	0.19	0.01	0.20	0.83
รวม	4.33	4.67	9.00	100.00	5.98	3.70	9.68	100.00	5.16	4.19	9.34	100.00	14.57	10.96	25.53	100.00	10.03	11.59	21.62	100.00	12.30	11.28	23.58	100.00
ร้อยละ	48.11	51.89	100.00		61.78	38.22	100.00		55.19	44.81	100.00		57.06	42.94	100.00		46.40	53.60	100.00		52.17	47.83	100.00	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ

[2/] ร้อยละของแรงงานทั้งหมด

ตาราง 5.24 : ต้นทุนการผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43

ต้นทุนการผลิต	ข้าวนาปรัง												หอมหัวใหญ่											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1.วัสดุการเกษตร	382	32	414	20.23	439	32	471	21.41	410.5	32	442.5	20.84	6,202	15	6,217	51.59	5,339	0	5,339	48.39	5,771	8	5,778	50.06
- เมล็ดพันธุ์	58	32	90	4.40	65	32	97	4.41	62	32	94	4.40	1,536	0	1,536	12.74	1,250	0	1,250	11.33	1,393	0	1,393	12.07
- ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยคอก	194	0	194	9.48	164	0	164	7.45	179	0	179	8.43	2,578	0	2,578	21.39	2,033	0	2,033	18.43	2,306	0	2,306	19.97
- สารเคมี/ยาปราบวัชพืช	103	0	103	5.03	187	0	187	8.50	145	0	145	6.83	1,176	0	1,176	9.76	1,268	0	1,268	11.49	1,222	0	1,222	10.59
- น้ำมันเชื้อเพลิงและอื่นๆ	27	0	27	1.32	23	0	23	1.05	25	0	25	1.18	912	15	927	7.69	788	0	788	7.14	850	8	858	7.43
2.แรงงาน	750	289	1,039	50.78	800	323	1,123	51.05	775	306	1,081	50.92	3,095	1,787	4,882	40.51	3,580	1,713	5,293	47.97	3,338	1,750	5,088	44.08
3.เครื่องจักร	465	56	521	25.46	477	56	533	24.23	471	56	527	24.82	396	121	517	4.29	0	0	0	0.00	198	61	259	2.24
4.ค่าดอกเบี้ย/ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	72	0	72	3.52	73	0	73	3.32	73	0	73	3.41	436	0	436	3.62	401	0	401	3.63	419	0	419	3.63
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	1,669	377	2,046	100.00	1,789	411	2,200	100.00	1,729	394	2,123	100.00	10,129	1,923	12,052	100.00	9,320	1,713	11,033	100.00	9,725	1,818	11,543	100.00
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/กก.)	2.65	0.59	3.24		3.02	0.71	3.73		2.84	0.65	3.49		3.72	0.69	4.41		3.11	0.57	3.68		3.42	0.63	4.05	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : 1/ พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.24 : ต้นทุนการผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

ต้นทุนการผลิต	ถั่วเหลือง												พืชอื่นๆ[1/]											
	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ				ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1.วัสดุการเกษตร	490	48	538	27.63	514	0	514	25.90	502	24	526	26.76	1,940	336	2,276	37.25	2,112	378	2,490	42.13	2,026	357	2,383	39.65
- เมล็ดพันธุ์	192	48	240	12.32	162	0	162	8.17	177	24	201	10.22	92	216	308	5.04	122	302	425	7.19	107	259	366	6.09
- ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยคอก	215	0	215	11.03	206	0	206	10.39	211	0	211	10.71	1192	0	1192	19.50	1,212	0	1,212	20.50	1,202	0	1,202	19.99
- สารเคมี/ยาปราบวัชพืช	76	0	76	3.91	135	0	135	6.80	106	0	106	5.37	535	0	535	8.76	629	0	629	10.64	582	0	582	9.68
- น้ำมันเชื้อเพลิงและอื่นๆ	7	0	7	0.37	11	0	11	0.54	9	0	9	0.46	121	120	241	3.95	149	75	225	3.80	135	98	233	3.88
2.แรงงาน	696	433	1,129	57.98	632	591	1,223	61.61	664	512	1,176	59.81	1,665	1,399	3,063	50.13	1,590	1,049	2,639	44.66	1,627	1,224	2,851	47.44
3.เครื่องจักร	203	15	218	11.20	178	11	189	9.52	191	13	204	10.35	298	96	394	6.45	419	157	576	9.75	359	126	485	8.07
4.ค่าดอกเบี้ย/ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	62	0	62	3.18	59	0	59	2.97	61	0	61	3.08	377	0	377	6.17	205	0	205	3.47	291	0	291	4.84
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	1,451	496	1,947	100.00	1,383	602	1,985	100.00	1,417	549	1,966	100.00	4,280	1,831	6,111	100.00	4,326	1,584	5,910	100.00	4,303	1,707	6,010	100.00
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/กก.)	5.12	1.63	6.75		5.48	2.17	7.65		5.30	1.90	7.2		1.29	1.68	2.97		2.74	1.26	4.00		2.02	1.47	3.49	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.25 : ผลตอบแทนและผลตอบแทนสุทธิการผลิตพืชอายุสั้นของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ฤดูแล้ง											
	ข้าวนาปรัง			หอมหัวใหญ่			ถั่วเหลือง			พืชอื่นๆ[1/]		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
ราคาผลผลิต (บาท/กก.)	4.66	4.75	4.71	5.12	5.00	5.06	9.80	9.63	9.72	-	-	-
ผลผลิตทั้งหมด (กก./ไร่)	750	687	719	2,824	3,000	2,912	300	287	293	-	-	-
- ขาย	551	505	528	2,824	3,000	2,912	298	285	291	-	-	-
- อื่นๆ ได้แก่ บริโภค ค่าเช่าค่าจ้าง และเก็บไว้ทำพันธุ์	199	182	191	0	0	0	2	2	2	-	-	-
ผลตอบแทนทั้งหมด (บาท/ไร่)	3,495	3,263	3,379	14,459	15,000	14,729	2,938	2,761	2,850	9,542	8,893	9,217
- ขาย/เงินสด	2,567	2,397	2,482	14,459	15,000	14,729	2,920	2,745	2,832	9,348	8,580	8,964
- อื่นๆ /ไม่เป็นเงินสด	928	866	897	0	0	0	18	17	17	194	312	253
ต้นทุนทั้งหมด (บาท/ไร่)	2,791	2,887	2,839	12,797	11,720	12,259	2,692	2,672	2,682	6,731	6,597	6,664
- ต้นทุนผันแปร	2,046	2,200	2,123	12,052	11,033	11,543	1,947	1,985	1,966	5,986	5,910	5,948
* เงินสด/จ่าย	1,669	1,789	1,729	10,129	9,320	9,725	1,451	1,383	1,417	4,165	4,326	4,246
* ไม่เป็นเงินสด	377	411	394	1,923	1,713	1,818	496	602	549	1,822	1,584	1,703
- ต้นทุนคงที่	745	687	716	745	687	716	745	687	716	745	687	716
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)												
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด	704	376	540	1,662	3,280	2,471	246	89	168	2,811	2,296	2,553
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	1,449	1,063	1,256	2,407	3,967	3,187	991	776	884	3,556	2,983	3,269
- ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสดเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด	898	608	753	4,330	5,680	5,005	1,469	1,362	1,415	5,183	4,254	4,719
- ผลตอบแทนสุทธิที่ไม่เป็นเงินสดเหนือต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด	551	455	503	-1,923	-1,713	-1,818	-478	-585	-532	-1,627	-1,272	-1,449

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] พืชอื่นๆ ได้แก่ หอมแดง พริก ข้าวญี่ปุ่น ข้าวโพดกินสด ถั่วลันเตา แตงกวาและยาสูบ มีผลผลิตต่างกันจึงแสดงเป็นรายได้หรือผลตอบแทน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

5.3.4 การผลิตเกษตรอื่นๆ

1) พืชอายุยาว

สำหรับพืชอายุยาวที่เกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางปลูกได้แก่ ลำไย มีเกษตรกรปลูกร้อยละ 86.93 มีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ย 3.92 ไร่ต่อครัวเรือน และมีผลผลิตเฉลี่ย 872 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรขายลำไยได้ในราคา 12.95 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นผลตอบแทน 11,294 บาทต่อไร่ และคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 5,287 บาทต่อไร่เมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 5,291 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.96) เป็นต้นทุนแรงงาน รองลงมาเป็นต้นทุนวัสดุการเกษตรร้อยละ 44.51 (ตาราง 5.26)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.26 : พื้นที่ปลูก ผลผลิตต่อไร่ ต้นทุน ผลตอบแทนและผลตอบแทนสุทธิการผลิตลำไยของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

ต้นทุนการผลิตลำไย	ต้นน้ำ				ท้ายน้ำ				ลุ่มน้ำ			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)			91				62				153	
เกษตรกรที่ปลูก (คค.)			87	(95.60)			46	(74.19)			133	(86.93)
พื้นที่ปลูก (ไร่/คค.ที่ปลูก)			3.97				3.80				3.92	
1.ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)	3,759	1,504	5,263	100.00	4,007	1,311	5,318	100.00	3,883	1,408	5,291	100.00
1.1 วัสดุการเกษตร	2,348	0	2,348	44.61	2,362	0	2,362	44.42	2,355	0	2,355	44.51
พันธุ์	25	0	25	0.48	39	0	39	0.73	32	0	32	0.60
ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยคอก	940	0	940	17.86	1,089	0	1,089	20.48	1,015	0	1,015	19.18
สารเคมี	1,170	0	1,170	22.23	965	0	965	18.15	1,068	0	1,068	20.18
น้ำมันเชื้อเพลิงและอื่นๆ	213	0	213	4.05	269	0	269	5.06	241	0	241	4.56
1.2 แรงงาน	1,410	1,238	2,648	50.31	1,607	1,031	2,638	49.61	1,509	1,135	2,643	49.96
1.3 เครื่องจักร/เครื่องสูบน้ำ	1	266	267	5.07	38	280	318	5.98	20	273	293	5.53
2.ผลตอบแทน												
ราคาต่อผลผลิต (บาท/กก.)	13.00	13.00	13.00		12.90	12.90	12.90		12.95	12.95	12.95	
ผลผลิต (กก./ไร่)	844	50	894		795	55	850		820	53	872	
ผลตอบแทน (บาท/ไร่)	10,972	650	11,622		10,256	710	10,965		10,614	680	11,294	
3.ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)												
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด			5,614				4,960				5,287	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร			6,359				5,647				6,003	
- ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสด เหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด			7,213				6,249				6,731	
- ผลตอบแทนสุทธิที่ไม่เป็นเงินสด เหนือต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด			-854				-602				-728	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

2) การเลี้ยงสัตว์

สำหรับการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางทำกิจกรรมนี้เป็นส่วนน้อย โดยมีการเลี้ยงสุกรคิดเป็นร้อยละ 9.80 ของเกษตรกรทั้งหมด การเลี้ยงสุกรมีจำนวนการเลี้ยง 13 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยง มีจำนวนขาย 12 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและมีมูลค่าขาย 25,423 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง ส่วนไก่และวัวมีการเลี้ยงในพื้นที่ท้ายน้ำเท่านั้น มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเท่ากับร้อยละ 0.65 และ 0.65 ตามลำดับ ไก่มีจำนวนการเลี้ยง 50 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยง มีจำนวนขาย 30 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและมีมูลค่าขาย 1,350 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง และวัวมีจำนวนการเลี้ยง 3 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยง มีจำนวนขาย 3 ตัวต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและมีมูลค่าขาย 24,000 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง (ตาราง 5.27)

สำหรับผลตอบแทนจากการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรขายสุกรได้ในราคา 2,490 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทน 25,423 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 18,186 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง ส่วนไก่ เกษตรกรขายได้ในราคา 45 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทน 1,350 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 250 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง ส่วนวัว เกษตรกรขายได้ในราคา 8,000 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทน 24,000 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยงและคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 23,700 บาทต่อครัวเรือนที่เลี้ยง (ตาราง 5.28)

ตาราง 5.27 : จำนวนเลี้ยง จำนวนขายและมูลค่าขาย จำแนกตามการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153
1.สุกร			
จำนวนเกษตรกร : คค.	4 (4.40)	11 (17.74)	15 (9.80)
จำนวนการเลี้ยง : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	10	15	13
จำนวนขาย : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	9	14	12
มูลค่าขาย : บาท/คค.ที่เลี้ยง	33,975	16,870	25,423
2.ไก่			
จำนวนเกษตรกร : คค.	0 (0.00)	1 (1.61)	1 (0.65)
จำนวนการเลี้ยง : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	0	50	25
จำนวนขาย : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	0	30	15
มูลค่าขาย : บาท/คค.ที่เลี้ยง	0	1,350	675

ตาราง 5.27 : จำนวนเลี้ยง จำนวนขายและมูลค่าขาย จำแนกตามการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43 (ต่อ)

รายการ	พื้นที่		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153
3.วัว			
จำนวนเกษตรกร : คค.	0 (0.00)	1 (1.61)	1 (0.65)
จำนวนการเลี้ยง : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	0	3	2
จำนวนขาย : ตัว/คค.ที่เลี้ยง	0	3	2
มูลค่าขาย : บาท/คค.ที่เลี้ยง	0	24,000	12,000

ที่มา : การสำรวจ

ตาราง 5.28 : ต้นทุน ผลตอบแทนและผลตอบแทนสุทธิการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	สุกร			ไก่			วัว		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153	91	62	153	91	62	153
เกษตรกรที่เลี้ยง (คค.)	4	11	15	0	1	1	0	1	1
	(4.40)	(17.74)	(9.80)	(0.00)	(1.61)	(0.65)	(0.00)	(1.61)	(0.65)
1.ต้นทุนทั้งหมด (บาท/คค.ที่เลี้ยง)	8,693	5,781	7,237	0	1,100	550	0	300	150
พันธุ์สัตว์	2,290	686	1,488	0	450	225	0	0	0
อาหารสัตว์	5,275	4,092	4,684	0	300	150	0	0	0
ยารักษาโรคสัตว์	263	229	246	0	100	50	0	0	0
แรงงาน	315	483	399	0	250	125	0	300	150
สร้าง/ซ่อมแซมโรงเรือน	550	291	421	0	0	0	0	0	0
2.ผลตอบแทน									
จำนวนขาย (ตัว/คค.ที่เลี้ยง)	9	14	12	0	30	15	0	3	2
ราคา (บาท/ตัว)	3,775	1,205	2,490	0	45	22.50	0	8,000	4,000
ผลตอบแทน (บาท/คค.ที่เลี้ยง)	33,975	16,870	25,423	0	1,350	675	0	24,000	12,000
3.ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/คค.ที่เลี้ยง)	25,282	11,089	18,186	0	250	125	0	23,700	11,850

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.4 หนี้สิน ทรัพย์สิน การออมและการสะสมทุน

5.4.1 หนี้สิน

1) ภาวะหนี้สิน

เกษตรกรมีหนี้สินคงค้างก่อนปี 2542 ร้อยละ 33.99 และมีหนี้สินระหว่างปี 2542/43 ร้อยละ 56.21 สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางส่วนใหญ่ตกอยู่ในภาวะหนี้สิน (ตาราง 5.29)

2) หนี้สินค้างก่อนปี 2542

หนี้สินคงค้างก่อนปี 2542 เกษตรกรมีหนี้สินคงค้างเฉลี่ย 123,672 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้ แหล่งเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 67.31) รองลงมาคือสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 30.77) ส่วนญาติและ/หรือเพื่อนบ้านเป็นแหล่งเงินกู้เพียงร้อยละ 1.92 เท่านั้น สำหรับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมร้อยละ 70.19 กู้ยืมเพื่อการเกษตร ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 29.81) กู้ยืมเพื่อนอกการเกษตร โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 12.00 ต่อปี ส่วนสหกรณ์การเกษตร มีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 12.50 ต่อปี ในส่วนของการชำระคืน เมื่อสิ้นปีการผลิต 2542/43 เกษตรกรผู้มีหนี้สินคงค้างจำนวนร้อยละ 67.31 สามารถชำระคืนหนี้สินส่วนนี้ได้ร้อยละ 24.02 ของหนี้สินค้างทั้งหมด คิดเป็นการชำระคืนเฉลี่ย 44,129 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้ค้าง โดยในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำมีหนี้สินคงค้างเฉลี่ย 152,121 และ 95,222 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้ ตามลำดับ (ตาราง 5.30)

3) หนี้สินระหว่างปี 2542/43

สำหรับระหว่างปี 2542/43 มีเกษตรกรร้อยละ 56.21 ที่ต้องกู้ยืมหรือเป็นหนี้ โดยมีหนี้สินเฉลี่ยเป็นเงินเท่ากับ 31,293 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้ แหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 79.07) รองลงมาคือ สหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 15.12) และญาติและ/หรือเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 4.65) ส่วนบริษัทประกันภัยมีการกู้เพียงร้อยละ 1.16 เกษตรกรผู้มีหนี้สำหรับวัตถุประสงค์การกู้ยืมร้อยละ 77.91 กู้ยืมเพื่อการเกษตร ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 22.09) กู้ยืมเพื่อ

นอกการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีอัตราดอกเบี้ยคิดเป็นร้อยละ 9.00 - 12.00 ต่อปี สหกรณ์การเกษตรและบริษัทประกันภัยมีอัตราดอกเบี้ยคิดเป็นร้อยละ 11.00 และ 12.00 ต่อปีตามลำดับ ส่วนการกู้ยืมจากญาติและ/หรือเพื่อนบ้านเป็นการให้กู้ยืมแบบไม่คิดดอกเบี้ย ในส่วนของการชำระคืนเมื่อสิ้นปีการผลิต 2542/43 มีเกษตรกรผู้มีหนี้สินระหว่างปีเพียงร้อยละ 19.77 เท่านั้นที่สามารถชำระคืนหนี้สินได้ คิดเป็นหนี้สินที่ชำระคืนได้เฉลี่ย 24,958 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินทั้งหมดหรือเพียงร้อยละ 15.77 ของหนี้สิน โดยในพื้นที่ต้นน้ำและท้ายน้ำมีหนี้สินระหว่างปี 2542/43 คงค้างเฉลี่ย 43,353 และ 19,233 บาทต่อครัวเรือนที่มีหนี้ ตามลำดับ (ตาราง 5.31)

ตาราง 5.29 : การมีหนี้สินคงค้างก่อนปี 2542 และระหว่างปี 2542/43 ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

หน่วย : ครค.

รายการ	เกษตรกรทั้งหมด	หนี้สินค้างก่อนปี 2542		หนี้สินระหว่างปี 2542/43	
		ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
ต้นน้ำ	91	58	33	33	58
	(100.00)	(63.74)	(36.26)	(36.26)	(63.74)
ท้ายน้ำ	62	43	19	34	28
	(100.00)	(69.35)	(30.65)	(54.84)	(45.76)
ลุ่มน้ำ	153	101	52	67	86
	(100.00)	(66.01)	(33.99)	(43.79)	(56.21)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร

ตาราง 5.30 : ขนาด แหล่ง วัตถุประสงค์ การชำระคืนและอัตราดอกเบี้ยหนี้สินคงค้างก่อนปี 2542 ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่			อัตราดอกเบี้ย
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	(ร้อยละต่อปี)
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153	
เกษตรกรที่มีหนี้ (คค.)	33	19	52	
	(36.26)	(30.65)	(33.99)	
หนี้สินคงค้าง (บาท/คค.ที่มีหนี้คงค้าง)	152,121	95,222	123,672	
แหล่งเงินกู้ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)				
ธกส.	66.67	68.42	67.31	12.00
สหกรณ์การเกษตร	30.30	31.58	30.77	12.50
บริษัทประกันภัย	3.03	0.00	1.92	12.50
ญาติและ/หรือเพื่อนบ้าน	0.00	0.00	0.00	
วัตถุประสงค์ในการกู้ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)				
เกษตร	59.09	89.47	70.19	
นอกการเกษตร	40.91	10.53	29.81	
การชำระคืนหนี้สินคงค้างก่อนปี 2542				
เกษตรกรที่ใช้คืน (คค.)	20	15	35	
(ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)	(61.61)	(78.95)	(67.31)	
ขนาดการใช้คืน (บาท/คค.ที่มีหนี้)	56,190	32,067	44,129	
(ร้อยละของหนี้ค้าง)	(22.39)	(26.58)	(24.02)	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตาราง 5.31 : ขนาด แหล่ง วัตถุประสงค์ การชำระคืนและอัตราดอกเบี้ยหนี้สินระหว่างปี 2542/43 ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่			อัตราดอกเบี้ย
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	(ร้อยละต่อปี)
เกษตรกรทั้งหมด (ครค.)	91	62	153	
เกษตรกรที่มีหนี้ (ครค.)	58	28	86	
	(63.74)	(45.16)	(56.21)	
หนี้สินคงค้าง (บาท/ครค.ที่มีหนี้คงค้าง)	43,353	19,233	31,293	
แหล่งเงินกู้ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)				
ธกส.	77.59	82.14	79.07	9.00 – 12.00
สหกรณ์การเกษตร	17.24	10.71	15.12	11.00
บริษัทประกันภัย	0.00	3.57	1.16	12.00
ญาติและเพื่อนบ้าน	5.17	3.57	4.65	
วัตถุประสงค์ในการกู้ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)				
เกษตร	75.00	83.93	77.91	
นอกการเกษตร	25.00	16.07	22.09	
การชำระคืนหนี้สินคงค้างก่อนปี 2542				
เกษตรกรที่ใช้คืน (ครค.)	5	12	17	
(ร้อยละของเกษตรกรที่มีหนี้)	(8.62)	(42.86)	(19.77)	
ขนาดการใช้คืน (บาท/ครค.ที่มีหนี้)	22,600	27,317	24,958	
(ร้อยละของหนี้ค้าง)	(4.49)	(60.87)	(15.77)	

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.4.2 ทรัพย์สิน

ทรัพย์สินของเกษตรกร ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43 คิดเป็นมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ย 940,096 บาทต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่เป็นที่ดินร้อยละ 77.42 รองลงมาเป็นสิ่งก่อสร้างและทรัพย์สินอื่นๆ ร้อยละ 11.96 และ 7.76 ตามลำดับ ส่วนเครื่องมือการเกษตรซึ่งสำคัญต่อการผลิตเกษตรมีมูลค่าเพียงร้อยละ 2.27 ของทรัพย์สินทั้งหมด (ตาราง 5.32) เมื่อพิจารณาในส่วนของจำนวนทรัพย์สินเครื่องมือการเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.70) ได้แก่ เครื่องพ่นยามือ ซึ่งถือว่ามีจำนวนน้อยโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับทรัพย์สินอื่นๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น โทรทัศน์ เตาแก๊ส รถจักรยานยนต์ พัดลมและตู้เย็น เป็นต้น (ตาราง 5.33)

ตาราง 5.32 : มูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43

ทรัพย์สิน	ต้นน้ำ		ท้ายน้ำ		ลุ่มน้ำ	
(หน่วย)	มูลค่า (บาท/คค.)	ร้อยละ[1/]	มูลค่า (บาท/คค.)	ร้อยละ[1/]	มูลค่า (บาท/คค.)	ร้อยละ[1/]
ที่ดิน	**808,159**	**79.52**	**647,540**	**74.96**	**727,850**	**77.42**
นา,สวน (ไร่)	743,626	73.17	596,895	69.10	670,261	71.30
อื่นๆ (ไร่)	64,533	6.35	50,645	5.86	57,589	6.13
สิ่งก่อสร้าง	**112,220**	**11.04**	**112,681**	**13.04**	**112,451**	**11.96**
บ้าน (หลัง)	96,923	9.54	100,403	11.62	98,663	10.49
ยุ้งหรือฉาง (หลัง)	11,552	1.14	11,484	1.33	11,518	1.23
คอกสัตว์ (หลัง)	135	0.01	281	0.03	208	0.02
โรงเรือน (หลัง)	3,610	0.36	513	0.06	2,062	0.22
เครื่องมือการเกษตร	**26,028**	**2.56**	**16,692**	**1.93**	**21,360**	**2.27**
รถแทรกเตอร์ (คัน)	6,593	0.65	-	-	6,593	0.70
รถไถ (คัน)	7,648	0.75	5,423	0.63	6,536	0.70
เครื่องสีข้าว (เครื่อง)	-	-	1,771	0.21	1,771	0.19
เครื่องสับใบยาสูบ (เครื่อง)	582	0.06	-	-	582	0.06
เครื่องสูบน้ำ (เครื่อง)	5,443	0.54	5,787	0.67	5,615	0.60
เครื่องพ่นยา - เครื่องยนต์ (เครื่อง)	3,389	0.33	1,411	0.16	2,400	0.26
เครื่องพ่นยา - มือ (เครื่อง)	492	0.05	547	0.06	520	0.06
รถพ่วงรถจักรยานยนต์ (คัน)	69	0.01	185	0.02	127	0.01
รถตัดหญ้า (คัน)	1,650	0.16	1,449	0.17	1,550	0.16
เครื่องตัดหญ้า (เครื่อง)	162	0.02	119	0.01	141	0.01
ทรัพย์สินอื่นๆ	**65,745**	**6.47**	**80,165**	**9.28**	**72,955**	**7.76**
รถยนต์บรรทุก (คัน)	1,758	0.17	12,581	1.46	7,170	0.76
รถยนต์ (คัน)	31,154	3.07	31,771	3.68	31,463	3.35
รถจักรยานยนต์ (คัน)	17,033	1.68	16,645	1.93	16,839	1.79
รถจักรยาน (คัน)	599	0.06	460	0.05	530	0.06
โทรทัศน์ (เครื่อง)	4,229	0.42	3,563	0.41	3,896	0.41
วีดีโอเทป (เครื่อง)	588	0.06	935	0.11	762	0.08
วิทยุ (เครื่อง)	1,338	0.13	2,055	0.24	1,697	0.18
ตู้เย็น (เครื่อง)	2,556	0.25	2,418	0.28	2,487	0.26
พัดลม (เครื่อง)	403	0.04	407	0.05	405	0.04
จักรเย็บผ้า (หลัง)	0,401	0.04	0,839	0.10	0,620	0.07
เตาแก๊ส (เครื่อง)	905	0.09	921	0.11	913	0.10
เครื่องซักผ้า (เครื่อง)	599	0.06	694	0.08	647	0.07
เครื่องทำน้ำอุ่น (เครื่อง)	-	-	97	0.01	97	0.01
อื่นๆ	4,182	0.41	6,779	0.78	5,481	0.58
รวม	1,016,334	100.00	863,857	100.00	940,096	100.00

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) หน่วยของทรัพย์สิน

[1/] ร้อยละของมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

ตาราง 5.33 : การมีทรัพย์สินและทรัพย์สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43

ทรัพย์สิน (หน่วย)	ต้นน้ำ			ท้ายน้ำ			ลุ่มน้ำ		
	ผู้มีทรัพย์สิน		ทรัพย์สินเฉลี่ย[1/] (หน่วย/คค.)	ผู้มีทรัพย์สิน		ทรัพย์สินเฉลี่ย[1/] (หน่วย/คค.)	ผู้มีทรัพย์สิน		ทรัพย์สินเฉลี่ย[1/] (หน่วย/คค.)
	คค.	ร้อยละ[2/]		คค.	ร้อยละ[2/]		คค.	ร้อยละ[2/]	
ที่ดิน									
นา,สวน (ไร่)	61	67.03	5.06	38	61.29	4.51	99	64.71	4.83
อื่นๆ (ไร่)	50	54.95	0.56	34	54.84	0.33	84	54.90	0.47
สิ่งก่อสร้าง									
บ้าน (หลัง)	91	100.00	1.00	62	100.00	1.00	153	100.00	1.00
ยุ้งหรือฉาง (หลัง)	66	72.53	1.00	48	77.42	1.00	114	74.51	1.00
คอกสัตว์ (หลัง)	8	8.79	1.00	14	22.58	1.00	22	14.38	1.00
โรงเรือน (หลัง)	18	19.78	1.00	9	14.52	1.00	27	17.65	1.00
เครื่องมือการเกษตร									
รถแทรกเตอร์ (คัน)	1	1.10	1.00	-	-	-	1	0.65	1.00
รถไถ (คัน)	44	48.35	1.00	28	45.16	1.00	72	47.06	1.00
เครื่องสีข้าว (เครื่อง)	-	-	1.00	2	3.23	1.00	2	1.31	1.00
เครื่องสับใบยาสูบ (เครื่อง)	9	9.89	1.00	-	-	-	9	5.88	1.00
เครื่องสูบน้ำ (เครื่อง)	70	76.92	1.67	33	53.23	1.27	103	67.32	1.54
เครื่องพ่นยา - เครื่องยนต์ (เครื่อง)	70	76.92	1.00	17	27.42	1.00	87	56.86	1.00
เครื่องพ่นยา - มือ (เครื่อง)	74	81.32	1.46	51	82.26	1.57	125	81.70	1.50
รถพ่วงรถจักรยานยนต์ (คัน)	16	17.58	1.00	18	29.03	1.00	34	22.22	1.00
รถตัดหญ้า (คัน)	36	39.56	1.00	23	37.10	1.00	59	38.56	1.00
เครื่องตัดหญ้า (เครื่อง)	21	23.08	1.00	8	12.90	1.00	29	18.95	1.00
ทรัพย์สินอื่นๆ									
รถยนต์บรรทุก (คัน)	1	1.10	1.00	2	3.23	1.00	3	1.96	1.00
รถยนต์ (คัน)	20	21.98	1.05	8	12.90	1.13	28	18.30	1.07
รถจักรยานยนต์ (คัน)	91	100.00	1.44	56	90.32	1.52	147	96.08	1.47
รถจักรยาน (คัน)	70	76.92	1.37	49	79.03	1.27	119	77.78	1.33
โทรทัศน์ (เครื่อง)	91	100.00	1.05	61	98.39	1.08	152	99.35	1.07
วีดีโอเทป (เครื่อง)	18	19.78	1.00	8	12.90	1.00	26	16.99	1.00
วิทยุ (เครื่อง)	64	70.33	1.13	48	77.42	1.10	112	73.20	1.12
ตู้เย็น (เครื่อง)	85	93.41	1.00	56	90.32	1.00	141	92.16	1.00
พัดลม (เครื่อง)	91	100.00	1.37	56	90.32	1.59	147	96.08	1.46
จักรเย็บผ้า (หลัง)	19	20.88	1.11	18	29.03	1.06	37	24.18	1.08
เตาแก๊ส (เครื่อง)	89	97.80	1.00	61	98.39	1.00	150	98.04	1.00
เครื่องซักผ้า (เครื่อง)	17	18.68	1.00	7	11.29	1.00	24	15.69	1.00
เครื่องทำน้ำอุ่น (เครื่อง)	-	-	-	1	1.61	1.00	1	0.65	1.00
อื่นๆ	91	100.00	1.00	59	95.16	1.00	150	98.04	1.00

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) หน่วยของทรัพย์สิน

[1/] ทรัพย์สินของผู้มีทรัพย์สิน

[2/] ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด

5.4.3 การออม

1) ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43

ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43 เกษตรกรมีการออมเฉลี่ย 36,846 บาทต่อครัวเรือน ในรูปต่างๆ ได้แก่ เงินเก็บ เงินฝากและเครื่องประดับ โดยทุกครัวเรือน (ร้อยละ 100.00) มีเงินเก็บ รองลงมาเป็นเครื่องประดับและเงินฝากคิดเป็นร้อยละ 45.75 และ 29.41 ตามลำดับ (ตาราง 5.34)

2) เปรียบเทียบปี 2543 เทียบกับปี 2542

การออมในปี 2543 เทียบกับปี 2542 เกษตรกรมีการออมในรูปของเงินเก็บคงที่คิดเป็นร้อยละ 60.78 มูลค่า 12,565 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินเก็บ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.03 มูลค่า 8,565 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินเก็บ และลดลงร้อยละ 24.18 มูลค่า 9,689 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินเก็บ ในรูปเงินฝากคงที่คิดเป็นร้อยละ 16.34 มูลค่าเฉลี่ย 69,759 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินฝาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.23 มูลค่า 34,375 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินฝาก และลดลงร้อยละ 7.43 มูลค่า 26,667 บาทต่อครัวเรือนที่มีเงินฝาก และในรูปเครื่องประดับคงที่ร้อยละ 42.48 มูลค่า 10,769 บาทต่อครัวเรือนที่มีเครื่องประดับ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.27 มูลค่า 5,500 บาทต่อครัวเรือนที่มีเครื่องประดับ (ตาราง 5.35)

ตาราง 5.34 : การออมของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43

รายการ	พื้นที่		
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153
เกษตรกรที่มีการออม (คค.)	91	62	153
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
การออมเฉลี่ย (บาท/คค.)	34,132	40,831	36,846
- เงินเก็บ	11,907	12,508	12,150
	(100.00)	(100.00)	(100.00)
- เงินฝาก	70,000	61,295	65,837
	(26.37)	(33.87)	(29.41)
- เครื่องประดับ	9,514	11,985	10,714
	(39.56)	(54.84)	(45.75)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

ตาราง 5.35 : การออมปี 2543 เทียบกับปี 2542 ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่			มูลค่า[1/]
	ต้นน้ำ	ท้ายน้ำ	ลุ่มน้ำ	(บาท)
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91	62	153	
เกษตรกรที่มีเงินออม (คค.)	91	62	153	
	(100.00)	(100.00)	(100.00)	
เงินเก็บ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีเงินออม)				
- คงที่	67.03	51.67	60.78	12,565
- เพิ่มขึ้น	14.29	16.13	15.03	8,565
- ลดลง	18.68	32.26	24.18	9,689
เงินฝาก (ร้อยละของเกษตรกรที่มีเงินออม)				
- คงที่	16.48	10.99	16.34	69,759
- เพิ่มขึ้น	5.49	3.30	5.23	34,375
- ลดลง	4.40	8.79	7.43	26,667
เครื่องประดับ (ร้อยละของเกษตรกรที่มีเงินออม)				
- คงที่	37.36	50.00	42.48	10,769
- เพิ่มขึ้น	2.20	4.84	3.27	5,500

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] บาทต่อครัวเรือนที่มีการออม

5.4.4 การสะสมทุน

การสะสมทุนในรูปทรัพย์สินสุทธิ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43 เกษตรกรมีทรัพย์สินสุทธิเท่ากับ 916,759 บาทต่อครัวเรือน โดยในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.83) เป็นทรัพย์สินการเกษตรสุทธิ รองลงมาเป็นทรัพย์สินนอกเกษตรสุทธิ (ร้อยละ 23.08) ส่วนการออมสุทธิคิดเป็นร้อยละ 4.09 (ตาราง 5.36)

ตาราง 5.36 : ทรัพย์สินสุทธิ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43 ของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่

รายการ	พื้นที่					
	ต้นน้ำ		ท้ายน้ำ		ลุ่มน้ำ	
หนี้สิน ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43[1/]	75,814	(100.00)	34,606	(100.00)	55,210	(100.00)
- ภาคการเกษตร	49,092	(64.75)	26,090	(75.39)	37,591	(68.09)
* หนี้สินคงค้างก่อนปี 2542	29,222	(38.54)	19,758	(57.09)	24,490	(44.36)
* หนี้สินระหว่างปี 2542/43	19,870	(26.21)	6,332	(18.30)	13,101	(23.73)
- นอกภาคการเกษตร	26,722	(35.25)	8,516	(24.61)	17,619	(31.91)
* หนี้สินคงค้างก่อนปี 2542	21,767	(28.71)	7,887	(22.79)	14,827	(26.86)
* หนี้สินระหว่างปี 2542/43	4,955	(6.54)	629	(1.82)	2,792	(5.06)
ทรัพย์สิน ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43[1/]	1,011,898	(100.00)	857,077	(100.00)	934,488	(100.00)
- ภาคการเกษตร	784,697	(77.55)	625,864	(73.02)	705,281	(75.47)
* ที่ดิน	743,626	(73.49)	596,895	(69.64)	670,261	(71.72)
*โรงเรือน	15,043	(1.49)	12,277	(1.43)	13,660	(1.46)
* เครื่องจักร	26,028	(2.57)	16,692	(1.95)	21,360	(2.29)
- นอกภาคการเกษตร	227,201	(22.45)	231,213	(26.98)	229,207	(24.53)
* ที่ดิน	64,533	(6.38)	50,645	(5.91)	57,589	(6.16)
* ทรัพย์สินอื่นๆ	162,668	(16.08)	180,568	(21.07)	171,618	(18.36)
การออม ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43[1/]	34,132	(100.00)	40,831	(100.00)	37,482	(100.00)
- เงินสด	30,368	(88.97)	34,258	(83.90)	32,313	(86.21)
- เครื่องประดับ	3,764	(11.03)	6,573	(16.10)	5,169	(13.79)
ทรัพย์สินสุทธิ ณ สิ้นปีการผลิต 2542/43[1/]	970,216	(100.00)	863,302	(100.00)	916,759	(100.00)
- ภาคการเกษตรสุทธิ	735,605	(75.82)	599,774	(69.47)	667,690	(72.83)
- นอกภาคการเกษตรสุทธิ	200,479	(20.66)	222,697	(25.80)	211,588	(23.08)
- การออมสุทธิ	34,132	(3.52)	40,831	(4.73)	37,482	(4.09)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : [1/] บาทต่อครัวเรือน

( ) ร้อยละ

5.5 กิจกรรมนอกการเกษตร

กิจกรรมนอกการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางแบ่งออกเป็น รับจ้างทำการเกษตร รับจ้างนอกการเกษตร ค้าขาย งานประจำและก่อสร้าง ซึ่งมีเกษตรกรทุกครัวเรือน (ร้อยละ

100.00) ที่ประกอบกิจกรรมนอกการเกษตร โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 26.80) ประกอบกิจกรรมรับจ้างทำการเกษตร รองลงมาคือรับจ้างนอกการเกษตร ค้าขาย งานประจำและก่อสร้างคิดเป็นร้อยละ 24.18 23.53 16.34 และ 9.15 ตามลำดับ โดยในพื้นที่ต้นน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมค้าขาย ส่วนท้ายน้ำประกอบกิจกรรมรับจ้างทำการเกษตร (ตาราง 5.37)

ตาราง 5.37 : กิจกรรมนอกการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	กิจกรรมนอกการเกษตร (คค.)					ลุ่มน้ำ
		รับจ้าง		ค้าขาย	งานประจำ	ก่อสร้าง	
		เกษตร	นอกเกษตร				
ต้นน้ำ	91	22	19	23	17	10	91
		(24.18)	(20.89)	(25.27)	(18.68)	(10.99)	(100.00)
ท้ายน้ำ	62	19	18	13	8	4	62
		(30.65)	(29.03)	(20.97)	(12.90)	(6.45)	(100.00)
รวม	153	41	37	36	25	14	153
		(26.80)	(24.18)	(23.53)	(16.34)	(9.15)	(100.00)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมด

5.6 รายได้และรายจ่ายครัวเรือน

5.6.1 รายได้ครัวเรือน

1) รายได้สุทธิการเกษตร

รายได้สุทธิการเกษตรครัวเรือนในปีการเพาะปลูก 2542/43 เกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางมีรายได้การเกษตรเท่ากับ 90,805 บาทต่อครัวเรือน เมื่อหักด้วยรายจ่ายการเกษตรจำนวน 59,907 บาทต่อครัวเรือน มีรายได้สุทธิการเกษตรเท่ากับ 30,718 บาทต่อครัวเรือน โดยรายได้สุทธิการเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.13) ได้จากการปลูกพืชอายุยาว รองลงมาคือการปลูกพืชอายุสั้นคิดเป็นร้อยละ 48.71 และรายได้สุทธิการเลี้ยงสัตว์คิดเป็นเพียงร้อยละ 2.15 เท่านั้น โดยในพื้นที่ต้นน้ำ รายได้สุทธิการเกษตรส่วนใหญ่ได้จากการปลูกพืชอายุยาว ส่วนท้ายน้ำได้จากการปลูกพืชอายุสั้น (ตาราง 5.38)

2) รายได้นอกการเกษตร

รายได้นอกการเกษตร เกษตรกรมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย 32,619 บาทต่อครัวเรือน โดยรายได้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.55) มีแหล่งรายได้มาจากการรับจ้าง รองลงมาคือค้าขาย เงินเดือน แหล่งอื่นๆ (ญาติส่งมาให้และ/หรือขายทรัพย์สิน) และก่อสร้างคิดเป็นร้อยละ 23.34 14.68 8.82 และ 4.61ตามลำดับ (ตาราง 5.39)

3) รายได้ครัวเรือน

สำหรับรายได้ครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางเป็นรายได้สุทธิเงินสด ซึ่งได้มาจากรายได้สุทธิการเกษตรรวมกับรายได้สุทธินอกการเกษตร ในรอบปีการเพาะปลูก 2542/43 เท่ากับ 62,787 บาทต่อครัวเรือน โดยเป็นรายได้สุทธิการเกษตรร้อยละ 48.06 แม้ว่าการเกษตรจะเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางแต่รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากนอกการเกษตร โดยในพื้นที่ต้นน้ำ รายได้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมาจากการเกษตรส่วนท้ายน้ำมาจากนอกการเกษตร (ตาราง 5.40)

ตาราง 5.38 : รายได้สุทธิการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	พื้นที่					
	ต้นน้ำ		ท้ายน้ำ		ลุ่มน้ำ	
เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	91		62		153	
รายได้การเกษตร (บาท/คค.)	105,405	(100.00)	74,765	(100.00)	90,085	(100.00)
การปลูกพืชอายุสั้น	67,704	(64.23)	47,022	(62.89)	57,363	(63.68)
การปลูกพืชอายุยาว	37,130	(35.23)	25,628	(34.28)	31,379	(34.83)
การเลี้ยงสัตว์	571	(0.54)	2,115	(2.83)	1,343	(1.49)
รายจ่ายการเกษตร (บาท/คค.)	71,680	(100.00)	48,134	(100.00)	59,907	(100.00)
การปลูกพืชอายุสั้น	52,310	(72.98)	33,014	(68.59)	42,662	(71.21)
การปลูกพืชอายุยาว	19,072	(26.61)	14,032	(29.15)	16,552	(27.63)
การเลี้ยงสัตว์	298	(0.42)	1,088	(2.26)	0,693	(1.16)
รายได้สุทธิการเกษตร (บาท/คค.)	33,725	(100.00)	26,631	(100.00)	30,178	(100.00)
การปลูกพืชอายุสั้น	15,394	(45.65)	14,008	(52.60)	14,701	(48.71)
การปลูกพืชอายุยาว	18,058	(53.54)	11,596	(43.54)	14,827	(49.13)
การเลี้ยงสัตว์	273	(0.81)	1,027	(3.86)	0,650	(2.16)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละ

ตาราง 5.39 : รายได้นอกการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกร	แหล่งรายได้ (บาท/ครค.)					ลุ่มน้ำ
	ทั้งหมด (ครค.)	รับจ้าง	เงินเดือน	ก่อสร้าง	ค้าขาย	อื่นๆ[1/]	
ต้นน้ำ	91	14,033	7,253	1,945	8,000	2,121	33,352
		(42.08)	(21.75)	(5.83)	(23.99)	(6.36)	(100.00)
ท้ายน้ำ	62	17,642	2,321	1,065	7,226	3,632	31,886
		(55.33)	(7.28)	(3.34)	(22.66)	(11.39)	(100.00)
รวม	153	15,838	4,787	1,505	7,613	2,877	32,619
		(48.55)	(14.68)	(4.61)	(23.34)	(8.82)	(100.00)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของรายได้

[1/] ญาติส่งมาให้และ/หรือขายทรัพย์สิน

ตาราง 5.40 : รายได้ครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกร	แหล่งรายได้ (บาท/ครค.)		
	ทั้งหมด (ครค.)	การเกษตร	นอกการเกษตร	ลุ่มน้ำ
ต้นน้ำ	91	35,725	33,352	67,077
		(50.28)	(49.72)	(100.00)
ท้ายน้ำ	62	26,631	31,886	58,497
		(45.53)	(54.47)	(100.00)
รวม	153	30,178	32,609	62,787
		(48.06)	(51.94)	(100.00)

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของรายได้

5.6.2 รายจ่ายครัวเรือน

รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางเท่ากับ 40,157 บาทต่อครัวเรือน โดยรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร (ร้อยละ 45.12) รองลงมาเป็นค่าการศึกษา ค่าสังคมประเพณี ค่าของใช้เบ็ดเตล็ด ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าเชื้อเพลิงและ/หรือไฟฟ้าและ/หรือน้ำประปา ค่าบุหรี่และ/หรือเครื่องดื่ม ค่าบำรุงรักษาและ/หรือซ่อมแซม ค่ารักษาพยาบาลและค่าภาษี คิดเป็นร้อยละ 14.79 7.90 6.13 5.39 5.17 4.92 3.93 2.82 และ 2.77 ของรายจ่ายครัวเรือนทั้งหมด ตามลำดับ (ตาราง 5.41)

ตาราง 5.41 : รายจ่ายครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

รายการ	ต้นน้ำ		ท้ายน้ำ		ลุ่มน้ำ	
	จำนวน (บาท/คค.)	ร้อยละ	จำนวน (บาท/คค.)	ร้อยละ	จำนวน (บาท/คค.)	ร้อยละ
อาหาร	20,464	47.48	15,775	42.39	18,120	45.12
บุหรี่/เครื่องดื่ม	1,244	2.89	2,707	7.27	1,976	4.92
เครื่องนุ่งห่ม	2,332	5.41	1,993	5.35	2,163	5.39
ของใช้เบ็ดเตล็ด	2,609	6.05	2,315	6.22	2,462	6.13
เชื้อเพลิง/ไฟฟ้า/ประปา	2,190	5.08	1,959	5.26	2,075	5.17
การศึกษา	6,672	15.48	5,206	13.99	5,939	14.79
การรักษาพยาบาล	1,308	3.04	955	2.57	1,132	2.82
สังคมประเพณี	2,676	6.21	3,668	9.86	3,172	7.90
การบำรุงรักษา/ซ่อมแซม	1,876	4.35	1,280	3.44	1,578	3.93
ภาษี	1,489	3.46	734	1.97	1,112	2.77
อื่นๆ	236	0.55	626	1.68	431	1.07
รวม	43,096	100.00	37,218	100.00	40,157	100.00

ที่มา : การสำรวจ

5.6.3 รายได้สุทธิครัวเรือน

รายได้สุทธิครัวเรือนของเกษตรกรคำนวนจากรายได้ครัวเรือนทั้งหมดหักด้วยรายจ่ายครัวเรือนทั้งหมด รายได้สุทธิครัวเรือนพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วางปีการเพาะปลูก 2542/43 มีรายได้สุทธิครัวเรือนเท่ากับ 22,630 บาทต่อครัวเรือน (ตาราง 5.42)

ตาราง 5.42 : รายได้สุทธิครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง จ.เชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2542/43

พื้นที่	เกษตรกรทั้งหมด (คค.)	รายได้ครัวเรือน (บาท/คค.)			รายจ่ายครัวเรือน	รายได้สุทธิครัวเรือน
		รวม	การเกษตร	นอกการเกษตร		
ต้นน้ำ	91	67,077	33,725	33,352	43,096	23,981
		(100.00)	(50.28)	(49.72)		
ท้ายน้ำ	62	58,497	26,631	31,866	37,218	21,279
		(100.00)	(45.53)	(54.47)		
ลุ่มน้ำ	153	62,787	30,178	32,609	40,157	22,630
		(100.00)	(48.06)	(51.94)		

ที่มา : การสำรวจ หมายเหตุ : ( ) ร้อยละของรายได้